

KULTÚRA

ROČNÍK XVIII. – č. 19

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

18. NOVEMBRA 2015

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRÍŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Teodor Krížka

My Nitrania sme sa poľahky dostali do Horného mesta alebo vyšli na Nitriansky hrad. Nemohli sme si pritom nespomenúť naň - na vzácného človeka, veľkú osobnosť našich novodobých dejín, na J. E. Jána Chryzostoma Korca, na otca kardinála. Po jeho štyridsaťročnom zápase s komunistickým režimom a jeho brachiálnymi nástrojmi, ktorý sa odohrával vo vtedajšom slovenskom mocenskom centre Bratislave, nakoniec zakotvil opäť v Nitre. Nitra totiž bola na krátky čas po prepustení klerikov a rehoľného dorastu zo sústredovacích táborov miestom jeho krátkého pôsobenia koncom roka 1950 a začiatkom roka 1951. Nebolo to ďaleko od jeho rodiska Bošian. Tu žil aj jeho brat Anton a tu si našiel aj zamestnanie. Lenže keď v novembri 1950 uväznili skupinu kňazov, lazaristov a laikov, medzi nimi aj jeho brata Antona, musel sa urýchlene premiestniť do väčšieho mesta. Nadlho zakotvil v Bratislave ako robotník v chemickom družstve Tatrachema.

Keď sa po páde komunistického režimu v novembri 1989 a po krátkodobom pôsobení vo funkcii rektora seminára v Bratislave vrátil opäť do Nitry, kde roku 1990 nastúpil na biskupský stolec v poradí ako 84. biskup najstar-

Veľká ozdoba Slovenska a sveta

šej diecézy v stredovýchodnej Európe, založenej ešte za čias kráľa Svätopluka roku 880, keď prvý nitriansky biskup podliehal ešte priamo Sv. Metodovi. V tom čase náš nitriansky biskup bol už známy nielen v celom Česko-Slovensku, ale aj v Ríme a vo svete ako "biskup v montérkach" a vedúca osobnosť tajnej cirkvi na Slovensku a plodný spisovateľ.

Už o rok ho pápež Ján Pavol II. vymenoval za kardinála, čo v radoch obyvateľstva Nitry vzbudilo veľké nadšenie. Nitrania boli hrdí na svojho kardinála z neďalekých Bošian a tiež si s vďakou uvedomovali, že skrze neho svet spoznáva aj Slovensko, aj naše staroslávne mesto, ktoré blahej pamäti Sv. Ján Pavol II. v roku 1995 navštívil a kvôli čomu si vymienil zmenu programu návštevy Slovenska. Naše mesto vtedy nazval slovenským

Betlehemom. Jeho rozhodnutie navštíviť aj Nitru počas svojej druhej cesty do Slovenskej republiky hádam ovplyvnilo nielen naše starobylé mesto, ale aj osobnosť nášho otca kar-

EMIL VONTOČÍK

dinála, pretože otec kardinál mu bol známy. Ešte ako tajný biskup spolupracoval s krakovským biskupom Karolom Wojtylom pri vysviacke kňazov tajnej cirkvi na Slovensku. Slovensko mu bolo blízke a počas svojho pontifikátu ho navštívil tri razy, hoci sme malý národ a mladý štát, o ktorom svet dovtedy veľa, alebo vôbec nič nevedel.

Vo všeobecnom radostnom ošiali zo znovu-získanej slobody, skončenia pretvárdky a duchovného násillia obdobia tzv. normalizácie by

sme vtedy úplne pozabudli na to, aká dlhá a ťažká cesta viedla k opätovnému návratu ľudskej dôstojnosti a základných práv slobodného človeka 20. storočia, nebyť rozrastajúceho sa literárneho diela Jána Chryzostoma kardinála Korca. Jeho pohnutý život odrážal stav celej tej časti spoločnosti, ktorá pod cudzou mocou sa rozhodla zničiť náboženstvo a podľa boľševického vzoru aj u nás vybudovať spoločnosť bez Boha. Preto obdobie od roku 1950 až po rok 1990 bolo pre mladého rehoľného kňaza Jána Chryzostoma Korca neobyčajne ťažkým obdobím života, podobne ako pre každého skutočne veriaceho človeka v ateistickom štáte, ktorý chcel zostať verný svojmu náboženskému presvedčeniu a v tomto duchu vychovať i svoje pokolenie.

(Pokračovanie na 8. strane)

Profesor Anton Hlinka býval často smutný zo zistenia, že na Slovensku po svojom návrate z exilu našiel, ako vravieval, brožúrkových kresťanov. Ale dá sa tomu čudovať? Oficiálna historiografia prekrútila všetko, čo sa len dalo, aby na pozadí stredovekého temna zasvietila červená hviezda pokroku, ľudia sa učili v škole jedno, doma iné. Ale to doma bolo presne také - brožúrkové, utešujúce v období kresťanského útlaku. Pre toho, kto nemal kontakt s vážnou literatúrou, ktorá by osvetľovala historické súvislosti a kontinuitu prenasledovania Krista a jeho nasledovníkov, bolo sa treba predriapať stohmi fráz a falzifikácií, čo si vyžadovalo vášň k poznaniu, i

Zo súvislostí

TEODOR KRÍŽKA

mnoho času a síl. Ako však vidíme i dnes, štvrt' storočia po páde komunizmu, kritikou prechádzajú iba roky totalitného obdobia a všetko pred rokom 1948 sa vykresľuje ako doba pravého pokroku a demoracie, s výnimkou Slovenského štátu. Prvá ČSR sa zobrazuje ako ukážka dokonalej štátnosti, na rozdiel od historicky prvej štátnosti slovenského národa od zániku Svätoplukovej ríše. A opäť všetko pred vznikom ČSR podlieha temnotám.

To všetko je výsledok podobnej sekulárnej historiografie, z akej vychádzali komunisti, teda z oslavy Francúzskej revolúcie, ktorá bola výsledkom bystrostnej nenávisťi k Cirkvi a monarchii.

Z tejto schizofrenickej situácie vychádzajú aj rozpory medzi vierou nábožného človeka a tým, čo v praxi vyznáva a ako spoločensky koná. Jeho politickí reprezentanti, tak bravúrne rozpoznávajúci antikresťanskú podstatu boľševizmu, akoby zamrzli v tomto odhaľovaní protikresťanského spiknutia na jednej jeho etape, resp. pri jeho podobe, ktorá sa z vôle bankárov a tajných služieb udiala v cárskom Rusku a bola pokusom o prvú globalizáciu, nie nepodobnú na terorizmus tzv. Islamského štátu. Dodnes je pre nás najúhlavnejším besom boľševizmu Stalin, pričom sa opomína, že práve on uchmatol moc z rúk boľševických globalistov okolo Trockého, dopovaného radami dvoch príslušníkov britských tajných služieb a spolu s Leninom a Erenburgom vstúpivšieho v Londýne do lôže škótskeho rítu.

Zabúda sa, že v Turecku sa v tom čase udiala genocída Arménov, ktorú viedol podobný zloduch ako Trockij či Lenin, vodca Mladoturkov Ataturk, taktiež lóžový brat, a že sa diala za peniaz neemeckých bankárov, ktorí financovali výstavbu železničnej trate Berlín - Bagdad. Odtiaľ sa dá viesť priama konotácia so súčasnosťou. Teroristi z ISIS totiž vraždia kresťanov v Sýrii v presvedčení, že likvidujú potomkov arménskych žien, ktoré Turci odvliekli do zajatia a znásilňovali. Nenávisť k arménskemu národu, prvému národu, ktorý sa stal kolektívne kresťanský, je aj po sto rokoch taká veľká.

Už tieto dve udalosti, ktoré spôsobili smrť miliónom nevinných ľudí, v Rusku vyvráženie trisťtisíc duchovných už v prvej etape revolúcie, a genocída kresťanských Arménov, by nám mali napovedať, že dejiny nie sú reťazením nijakých spontánnych a náhodných udalostí, ale projektovaných, inžiniersky skonštruovaných útokov na kresťanskú podstatu našej civilizácie, pričom je jedno, či sa tak deje pod zámenkou sociálneho oslobodenia, národnej či náboženskej výlučnosti.

Ani dvadsaťpäťročná demoralizácia postkomunistických národov nie je mimo týchto súvislostí. Oslabený národ, rozozratý zvnútra hedonizmom a individualizmom, bez viery a ideálu, sa skôr či neskôr stane korisťou.

Viacerí si istotne spomeniete na udalosť, ktorá sa odohrala niekedy začiatkom decembra roku 1989. Presný dátum si už, žiaľ, nepamätám. Bolo to vo chvíľach opojenia, vo chvíľach skutočnej slobody, jednotnosti a eufórie, ktorá však bola postupom času dôkladne prispôbená mocným tohto sveta. I tak si veľmi rád spomínam na tieto dni. Vtedy sme všetci očakávali niečo nové, nepoznané, bol to pre všetkých akýsi nový impulz do života.

S príchodom pomyselnej slobody sa v hraničnom pásme na Devíne najprv spoločne strihali ostnaté drôty, ktorých kúsok mám dodnes odložený vďaka môjmu otcovi. Už o niekoľko dní neskôr sa zorganizoval masový pochod cez otvorený hraničný prechod v Petržalke. Na tomto pochode do blízkej rakúskej dedinky Wolfsthal sa vtedy zúčastnilo odhadom niekoľko desiatok tisíc ľudí. Išli sme aj my, celá rodina. Tá eufória sa nedá ani opísať. Bol to skutočný pocit slobody po prekročení štátnej hranice pre všetkých obyčajných ľudí, ktorí dovtedy žili za ostnatým drôtom. Pamätám si, že moja mama mi vtedy ako 17 ročnému študentovi nabalila dva hrnčeky, na ktorých boli vyobrazené srdiečka s tým, aby som tieto venoval komukoľvek z navštívanej obce Wolfsthal. Po príchode do obce som tak učinil a neznámych rakúskych susedov som obdaroval. Pamätám si aj na ich schone dank a úsmev na tvárach.

Samozrejme, až neskôr som začal vnímať gesto, ktoré spravila moja mama prostredníctvom mňa, svojho syna. Avšak toto jej gesto v dnešných súvislostiach chápem ako prorocké, geniálne a ľudské. Vtedy, keď pred 26 rokmi tiahla masa ľudí touto malou dedinkou, nik z nás netušil, že raz budú tiah-

Nemecká kancelárka pani Angela Merkelová, ktorá presadzuje zavedenie povinných kvót pre jednotlivé krajiny pre prijímanie migrantov, sa nedávno nechala počuť, že nechápe postoj niektorých stredo- a východoeurópskych krajín, ktoré konzekventne odmietajú toto prerozdeľovanie ako diktát a hrubý zásah do svojej suverenity.

Možno, že pani kancelárke pomôže v hlbšom pochopení tejto problematiky jeden starší citát, a to z knihy Paula Johnsona Dejiny židovského národa. Viaz sa na peripetie usadzovania židov v Palestíne s cieľom založiť si tam svoj suverénny štát. Významnú úlohu v tomto procese zohral ruský žid Vladimír Žabotinskij. Ten si jasne (na rozdiel od mnohých iných) uvedomoval, že zaujatie Palestíny, a nielen Palestíny v úzkom slova zmysle, bude si nevyhnutne vyžadovať pot, krv a železo, alebo ináč povedané: bude to násilný akt. Vyjadril to nasledovne: "Není možné sniť o dobrovoľné domluve medzi námi a Araby... Ne teď, a ani v dohľadné budúcnosti... Každý národ, ať už civilizovaný alebo primitívny, považuje svoju zemi za národnú domovinu a chce v ní zústať navěky jediným hospodárom. Žádný národ nebude nikdy ochotně souhlasit s novými hospodáři či dokonce s partnery. Každý domovský národ bude bojovat s kolonisty, dokud bude naděje, že se jich zbaví. Tak se chovají a tak se budou [palestin-

Zamyslenie na november

nuť masy ľudí Európy. Mimochoďom, tiež na západ Európy. No na rozdiel od tých dnešných, sme sa všetci vrátili do tepla svojich domovov, správali sme sa priateľsky, nenatáčali sme ruky a práve naopak, obdarovali sme hostiteľa. Nebol som sám.

Práve preto, na margo mojich slov, ma nedávno zaujala jedna jediná kratučká veta, ktorá bola akoby mimochoďom zverejnená v článku denníka Pravda o imigrantoch na chorvátsko-slovinskej hranici. Je to vyjadrenie sýrskeho utečenca, ktorý s matkou, manželkou a tromi deťmi migruje. Povedal: „Bola strašná zima. Jediný spôsob, ako sme mohli utíšiť plačúce deti a dať im zabudnúť na chlad, bolo sľúbiť im, že keď dorazíme do Nemecka, dostanú všetky bábiky Barbie, ktoré budú chcieť.“ Stovky tisíc imigrantov smerujú do Nemecka, akoby táto krajina bola zemou zasľúbenou, kde lietajú pečené holuby priamo do úst. Títo ľudia nemajú nič, absolútne nič a sú odkázaní len na pomoc Európanov. Vo svojej naivite sú presvedčení, že sa zo dňa na deň, a to podčiarkujem - bez práce, stanú rovnoprávnymi občanmi s tými, ktorí sú doslova prinútení akceptovať ich vo svojej vlastnej krajine.

Samozrejme, je mi jasné, že takéto zmýšľanie je scestné a prinajmenšom pomýlené. Imigranti okrem svojich rodín prinášajú so sebou aj svoje kultúrne a náboženské zvyky. A tie sú od tých našich, európskych, diametrálne odlišné, niektoré dokonca právnymi normami neakceptovateľné. To však tento cudzí element na európskej pôde nezaujímajú.

Podstata celej imigračnej vlny

sa skôr či neskôr preukáže sama. Položme si však otázku.

Je v tej jednej vyslovenej vete vyjadrená podstata sociálneho problému imigrantov? Je dobre známou skutočnosťou, že štáty, v ktorých prevažuje islamské náboženstvo, sa všemožne stránila a stránia všetkej západnej kultúry a pakultúry. Koka-kolizácia islamských štátov bola a je rokmi predstaviteľmi týchto štátov úspešne odrážaná. Pretože ak niektorým migrujúcim obyvateľom chýba jediné, bábika Barbie a západná pseudokultúra, potom ich osobne ľutujem. Aj primitívne kmene kdesi v Afrike či Južnej Amerike dali kolonizátorom všetko za pár trblietavých priveskov a dnes už neexistujú. Potom ich migráciu môžem s pokojným svedomím nazvať cestou za vysnívanou pozlátkou. Svoj sen však mali aj dosnivať so zistením, že pod touto pozlátkou sa neskrýva nič, čo by im vo vlastnej domovine, z ktorej utekajú, chýbalo. Tu v Európe ich čaká možno väčšia bieda a starosti, než mali doma. Mnohí utekajú bezhlavo a svoje rozhodnutie už určite ľutujú.

Zasľúbená Európa totiž neexistuje. Presadzuje sa tu iba tvrdý a dravý liberálny kapitalizmus, ktorý nikomu nič zadarmo nedaruje. Ani biednym imigrantom. Ako som už spomenul, samotná podstata prílevu imigrantov do Európy sa prejaví. A žiaľ, ekonomicky najsilnejší štát Európy na to doplatí ako prvý. A od toho sa bude odvíjať jedna pohroma za druhou pre celú Európu, nakoľko ekonomická previazanosť európskych štátov je veľmi silná. A zvlášť na našom malom Slovensku smerom k Nemecku. Preto si nena-mýšľajme, že my imigrantov zatiaľ

nemáme, aspoň nie v takom množstve. My musíme byť už dnes pripravení na to, čo príde.

Pokúsím sa o prognózu. Skúsme uhádnuť, čo vypukne, ak sa na Slovensku zatvorí brány nemeckých obchodov s potravinami. A to bude iba začiatok. Nasledujúcimi krokmi sa zastaví výroba automobilov, ktoré nebude komu predávať. Spolu s dodávateľmi a subdodávateľmi pôjde o desiatky tisíc pracovných miest. Po potravinovom kolapse príde finančný. Budú stovky tisíc nezamestnaných, ktorí neodvážajú štátu dane. Zminimalizujú, alebo sa úplne prestanú vyplácať dávky v nezamestnanosti a dôchodky. Štátna pokladnica bude prázdna. Potravinovo už nie sme sebestační niekoľko rokov. Tí, ktorí si svoje milióny odkladajú kdesi na sľedných ostrovoch, opustia našu krajinu ako prví. Vypukne chaos a anarchia.

Už nie sme ďaleko od Biblických prorociev, však? A to sme stále iba na našom malom Slovensku. V kontexte celej Európy to bude ešte horšie.

Verím však, že všetci kompetentní politici, ktorým slúži sivá kôra, nedopustia takýto koniec európskej civilizácie. Rovnako však verím aj tomu, čo je napísané v knihe kníh Biblii. Kto verí vie, že všetko, čo Boh robí, robí pre naše dobro. Koho Boh miluje, toho krížom navštevuje. Európa sa zmieta v problémoch. Rovnako rímska Cirkev svätá. Mocných tohto sveta ovláda satan. Podľa Písma musí prísť k záverečnému boju medzi dobrom a zlom. Stojíme na prahu tohto boja, buďme pripravení.

MIROSLAV ŠUŇAL

Pani kancelárka Merkelová nechápe...

ští] Arabové chovat, dokud bude v jejich srdciach záblesk nádeje, že môžu zabrániť preměně Palestiny na Erec Jista'el." ... "Závěrem dodal, že pouze železná zeď židovských bajonetů může donutit Araby, aby přijali to, co je nevyhnutelné. Žabotinskij pronesl tento nelítostný výrok v roce 1923."

Nech už nás Slovákov pani Merkelová považuje za národ civilizovaný, alebo hoci aj primitívny, mala by chápať toto naše úsilie, že chceme zostať pánmi vo svojom dome a že pokiaľ bude "v našich srdciach čo i len záblesk nádeje", budeme si svoju suverenitu brániť.

Okrem toho sa patrí a sluší dodať, že: Slováci, Maďari, Rumuni, Chorváti a Srbi máme svoje historické skúsenosti s moslimskými tureckými hordami a ich vyčítaním... Nemcom zrejme takáto skúsenosť chýba, a preto možno niektorí ich politici majú

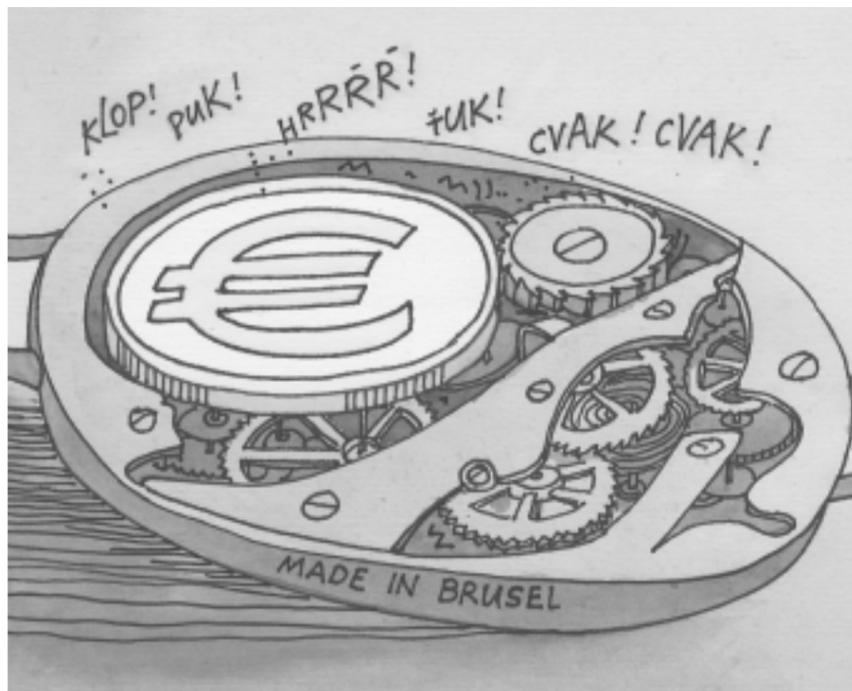
akési nutkanie "odskúšať" si vzájomnú "interakciu" so svetom islamu...

Len mimochoďom, keď už hovorme o konflikte v Sýrii: Izrael a Sýria sú susedia a majú spoločnú hranicu v dĺžke takmer sto kilometrov. Prečo neapeluje pani kancelárka Merkelová na zodpovedných činiteľov štátu Izrael, aby pomohli riešiť humanitárnu katastrofu s utečencami zo Sýrie, a prečo im "ne-

naordinuje" svoje povestné povinné kvóty, veď to majú k sebe iba na skok a tí chudáci by ani nemuseli riskovať svoje životy pri nebezpečnej plavbe cez more na chatných plavidlách?! A navyše: Židia a Araby sú si predsa len geneticky bližší!

V čom vlastne väzí potom problém pani kancelárky?

JÁN DANCER

Kresba: Andrej Mišanek

Ak by počet kresťanov, ktorí žili sväto, bol iba taký veľký, ako počet tých oficiálne vyhlásených, museli by sme priznať naše totálne zlyhanie ako Cirkve, ktorá nedokázala počas dvoch tisícročí naplniť svoje poslanie, ktoré dostala od Ježiša Krista. Našťastie nie je tomu tak a v dejinách Cirkvi boli nespočetné zástupy ľudí, ktorí sväto žili a zomreli, ktorí sú v raji a tešia sa z blaženého pohľadu na Boha. Na tých si spomíname každoročne práve dnes, 1. novembra, na slávnosť Všetkých svätých.

Cirkev po stáročia spája so sviatkom Všetkých svätých nádej na vzkriesenie. Dnešný deň je teda dňom radosti a nie strachu. Smrť je realitou, ktorú treba prijať, lebo po zmŕtvychvstaní Krista smerujeme aj my spolu s ním do večnosti, kde nás očakáva blaženosť všetkých tých, ktorí boli už Pánom oslávení. Toto je zmyslom sviatku Všetkých svätých.

K svätým mužom našej súčasnosti bezpochyby patril aj náš pán kardinál Ján Chryzostom Korec SJ, ktorého telo v očakávaní vzkriesenia sme včera, 31. októbra 2015, uložili na dočasný odpočinok do krypty v Nitrianskej katedrále. Skutočnosť, že ako hlavný celebrant prišiel krakovský arcibiskup pán kardinál Stanislav Dziwisz, svedčí o jeho blízkosti k nášmu, už vyhlásenému svätému, pápežovi Jánovi Pavlovi II.

Z curricula tohto veľkého muža slovenského národa a Cirkvi je jasne vidieť jeho postoj k Bohu, k Cirkvi i k slovenskému národu. Aj keď na ulici znelo ukrižuj, aj keď dav jasal hosanna. Niektoré udalosti z jeho života sú málo známe, alebo aspoň si ich médiá nevšímajú, hoci sám pán kardinál ich spomína vo svojich knihách. Ide predovšetkým o obdobie tzv. tajnej cirkvi v rokoch 1950 - 1989. Hovorím takzvanej, lebo Cirkev katolícka, svätá, všeobecná, apoštolská je len jedna, len formy jej života sú rozličné. A do novembra 1989 režimom, ktorý tu vládol, boli niektoré nedovolené, zakázané a prenasledované.

Počiatkom tejto tajnej Cirkvi bola tajná biskupská vysviacka mladého jezuitu Pavla Hnilicu (1921-2006), ktorá sa uskutočnila v roku 1951 v Rožňave. Túto historickú udalosť života našej Katolíckej cirkvi pred pápežom Jánom Pavlom II. spomenul v roku 2003 aj rožňavský biskup Eduard Kojnok.

Sám kardinál Korec, keď v roku 2004 slávil 80. rokov života, vo Vatikánskom rozhlasu o tomto čase povedal:

"Keď ma potom v roku šesťdesiat zatvorili, lebo ja som v roku 1950, v tom roku likvidovania kláštorov, som bol tajne vysvätený za kňaza v Rožňave 1. októbra a biskup Hnilica, môj priateľ, tiež mladý jezuita, bol vysvätený 2. januára 1951 v Rožňave biskupom Róbertom Pobožným za biskupa, lebo ostatní biskupi boli buď uväznení alebo striktné strážení a konfinovaní. Biskup Hnilica začal pôsobiť, lebo na ulici sa ocitlo asi 400 bohoslovcov, seminaristov - diecéznych ale aj rehoľných - saleziánov, jezuitov, františkánov, kapucínov atď. Štátna bezpečnosť na túto činnosť biskupa Hnilicu však veľmi zavčas prišla, vydali na neho zatykač a on musel pomýšľať na útek. Zástupca provinciála ma potom zavolať, že ja by som sa mal stať jeho nástupcom. Troška to so mnou otriaslo a vyžiadal som si chvíľu na rozmýšľanie; tá trvala asi tri dni. Po troch dňoch som povedal, že súhlasím, ak naďalej budem môcť ostať jezuitom, na čom mi veľmi záležalo, lebo ja, čo som mal, čo som získal, to všetko som získal vďaka Spoločnosti Ježišovej. Uisťil ma o tom a ja som súhlasil. Dňa 24. augusta 1951 ma potom biskup Hni-

Verný Bohu, Cirkvi a národu

Ján Chryzostom kardinál Korec vo večnosti

lica vysvätil za biskupa - svojho nástupcu. Teraz po polstoročí objavil vo svojom archíve rovno text, ktorým pápež Pius XII. dal tomu jeho nástupcovi - čiže mne - všetky práva, celú jurisdikciu, ktorá bude potrebná pre život Cirkvi v prenasledovaní za komunizmu, keď nebude možný kontakt s Rímom vrátane toho, že môžem po porade s provinciálom vysvätiť aj ďalšieho biskupa, tak aby boli vždy dvaja, jeden skrytý a druhý aktívny.¹¹

Pán biskup Hnilica, ktorý je pochovaný tu vedľa v našej katedrále, musel ujsť na Západ, čo so mu podarilo 4. decembra 1951, ale tajný biskup Ján Chryzostom Korec si počínal opatrnejšie. Jeho činnosť odhalili až o desať rokov. Odsúdili ho za velezradu a zatvorili do väzenia až v roku 1960. Dostal dvanásť rokov, odsedel si osem, to sú známe fakty.

Bolo to za Dubčeka, keď mohol vycestovať do Ríma, a ako sme aj teraz mnohokrát počuli alebo čítali: "Dňa 8. júla 1969 ho prijal na osobitnej audiencii pápež Pavol VI., ktorý na údiv mnohých odovzdal "tajnému" biskupovi Korcovi svoje biskupské insignie."¹² Je z toho fotografia, na tej audiencii boli vrátane pápeža Pavla VI. len piati aj s fotografom, takže mnohí sa divili až potom, keď biskup Korec nebol zapísaný do Annuaire pontificia - to je vatikánska ročenka, kde sú všetci biskupi sveta. Vtedajšia vatikánska Ostpolitika totiž mala väčšie slovo ako toto veľké pápežovo gesto...

Keby sa bol vtedy biskup Ján Chryzostom Korec SJ vrátil domov s bulou, ináč by sa svet bol odvtedy krútil. "Po návrate do vlasti však nedostal súhlas zo strany štátu k pastorácii, a preto pokračoval v práci ako robotník, naposledy ako opravár výťahov v Petržalke."¹² A tak bol vo výrobe, ako sa vtedy hovorilo, až do Novembra 1989.

Autor týchto riadkov mal veľkú česť viesť otca biskupa Jána Ch. Korca do Vatikánu, v deň, keď bolo zverejnené jeho menovanie za nitrianskeho biskupa, 6. februára 1990. Preto ma udivuje, že slovenské médiá minulý týždeň viackrát opakovali takúto informáciu: "Významným okamihom jeho života sa stal 6. február 1990, keď na výslovnú žiadosť Svätého Otca Jána Pavla II. bol menovaný za nitrianskeho diecézneho biskupa."¹² Ja sa skromne pýtam, To kto ho menoval a komu adresoval túto žiadosť Ján Pavol II.?

Bohu vďaka za pôsobenie otca biskupa Korca, neskôr kardinála v Nitre, i v celej našej vlasti. Jeho slovo bolo pre nás vždy povzbudením. Ako nitriansky biskup, počas posledných rokov našej súčasnosti, kým vládol, sa vždy dokázal vyjadriť k zásadným problémom a otázkam, ktoré sa týkajú Cirkvi a spoločenského života u nás, aj keď to niekomu nebolo príjemné. Niektorí ani po jeho smrti sa nevedia zmieriť, že sa stretával aj s ponovembrovými, riadne ľuďom Božím demokraticky zvolenými predstaviteľmi Druhej Slovenskej republiky, Vladimírom Mečiarom a Róbertom Ficcom. Napísali to aj teraz v nekrológoch.³ Keby títo pisári čítali občas evanjelium, našli by tam iste slová Pána Ježiša: "Nie zdraví potrebujú lekára ale chori..." Toto bolo to striedanie Hos-

sanna a Ukrižuj v živote pána kardinála Korca.

Veľa sa o ňom popísalo a veľa toho napísal aj on sám. Zásadným dielom pána kardinála J. Ch. Korca jeho trilógia Od barbarskej noci. A to je dobré, lebo litera scripta manet.

Tam nájdeme napríklad aj opis stretnutia, z poslom Vatikánu, ktorý mu vo výročný deň jeho biskupskej vysviacky 24. augusta 1976 prišiel tľmočiť, že nesmie svätiť kňazov.

"Mons. Ján Bukovský mi zopakoval žiadosť, ktorú už tľmočil Mons. Poggi - zdržanlivosť pokiaľ ide o moc svätenia (quoad potestatem ordinis), aby som nikoho nesvätil, a to v záujme ďalších vyjednávanií a dohôd."¹⁴

Mons. Ján Bukovský SVD⁵ rodák z Cerovej patril totiž k blízkym spolupracovníkom arcibiskupa Casaroliho v jeho úlohe emisára Svätej stolice v Strednej a Východnej Európe. Neskôr sa stal, arcibiskupom a apoštolským nunciom v Bukurešti i v Moskve. O svojej práci po boku hlavného aktéra vatikánskej Ostpolitiky 60. a 70. rokov 20. storočia vydal svoje svedectvo aj v knihe Spomienky spoločníka.⁶

Podľa arcibiskupa J. Bukovského k predstaviteľom Ostpolitiky Vatikánu patril aj pápež Ján Pavol II.⁷ Ale je tiež známe a publikované⁸, že tajné vysviacky slovenských kňazov sa - po Bukovským tľmočenom zákaze otcovi biskupovi Korcovi - konali aj v Krakove a tam v tých časoch bol arcibiskup Karol Wojtyła, a to bolo v tých istých rokoch, keď arcibiskup Agostino Casaroli chodieval rokovať s českými a slovenskými komunistami, teda určite to nebolo Ostpolitikou Casaroliho typu. Ak má arcibiskup J. Bukovský na mysli podiel pápeža Jána Pavla II. na páde Berlínskeho múru a komunizmu v Európe a podľa neho toto by bolo Ostpolitikou Svätého Otca Jána Pavla II., tak s tým s tým môžeme len súhlasiť.

V roku 2000, najmä zásluhou pápeža Jána Pavla II., Berlínsky múr už bol jedenásť rokov zbúraný a 26. júna vo Svätom jubilejnom roku 2000 bolo vo Vatikáne zverejnené, aj s komentárom kardinála Jozefa Ratzingera, Tretie fatimské tajomstvo.

O deň nato, 27. júna, tiež v Tlačovej kancelárii Svätej stolice bola predstavená kniha kardinála Agostina Casaroliho, Mučenie trpezlivosti.⁹ Vyšla po jeho smrti, kardinál Casaroli odišiel do večnosti 9. júna 1998. Obsadenie bolo hviezdne. Okrem vysokých predstaviteľov Vatikánu, kardinála štátneho sekretára Angela Sodana a kardinála Achile Silvestriniho, boli tam nielen vysokí talianski politici Romano Prodi a Lamberto Dini, ale vzácny hosť z Moskvy, ktorý perestrojkou a glasnosťou, čiže pravdou a obrátením, demontoval sovietský komunistický systém, Michail Gorbačov.

Všetci svorne chválili nebožeh pána kardinála, nikto nepripomenul druhú tvár Ostpolitiky, a to že rokovania Vatikánu, ktoré mali zaručiť prežitie katolíkov v strednej a východnej Európe, spôsobovali niekomu aj utrpenie, a pre istotu, aby nedošlo k nepríjemnej diskusii, vtedajší riaditeľ Tlačovej kancelárie Svätej stolice a moderátor tejto tlačovej konferencie, Dr.

Joaquín Navarrio Valls nedovolil prítomným novinárom položiť ani jednu otázku.

Zaujímavé, však?
Aj to je história...

Jediný, ktorý narušil túto idylku éry Ostpolitiky kardinála Casaroliho, bol náš pán kardinál Korec. Nie sice hneď tam, lebo tam nebol, ale pár dní po tejto slávnostnej prezentácii, keď vyšli desiatky recenzií a mnohí uznávaní znalci tejto tematiky sa pozitívne vyslovili o postave a diele Casaroliho,

veľký taliansky denník Il Giornale publikoval 18. júla 2000 s ním veľký rozhovor práve na túto tému. Titulok bol:

MUČENÍCI VÝCHODU:
CASAROLIHO
OSTPOLITIKA
POŠKODILA KATOLÍKOM
Pár riadkov si tu dovoľím spomenúť.
Známy taliansky novinár Andera Tornielli sa otca kardinála okrem iného pýta:

JÁN KOREC

Nech kotvím

(Rozvoj, 1943)

*Nech kotvím v Tebe myšlienkou
vo všetkých žitia zátokách,
nech Tvojou láskou prevelkou
si svietim v srdca temnotách
a v Tebe raz nech vplyniem...*

*Čo osoží mi lások dar,
keď stratím Teba, jednu?
Keď stratím Teba, Život, Var
a získam lásku biednu,
keď Teba Láska miniem?*

*Žiť s Tebou, Láska, v dávaní,
abo sa šťastia zrieknuť.
Žiť v Tvojom, Láska, uznani,
alebo na prach zmäknúť:
Bez Teba, Láska, zhyniem.*

Mladý Ján Korec ako devätnásťročný gymnazista publikoval v študentskom časopise Rozvoj báseň Nech kotvím. Na základe jeho personálnej bibliografie je to jediná báseň, ktorú uverejnil počas svojho štúdia. Verše znejú úprimnou vierou, no odhodlanie a presvedčenie je chlapské a silné. Báseň je blízka hlbavým modlitbám Rímskeho breviára, ktoré vyšli v umeleckom prebásnení Janka Silana práve roku 1943. Je nesmierne zaujímavé, že i na základe jedinej básne môžeme bez váhania konštatovať: vtedajší literárne nadaný maturant naozaj zostal verný programu, vyjadrenému i pomocou viazanej a umeleckej reči vo veršoch. Trúfol si na jambické metrum, ktoré je pomerne náročné a vyžaduje majstrovstvo. Zároveň svedčí o sympatiách mladého jezuitu k viazaným formám básnenia (ku ktorým vtedy inklinoval napr. o dva roky mladší Vojtech Mihálik, ktorý väčšinu svojich básní viazal jambickým metrom, ale aj línia mladej slovenskej poézie, ku ktorej sa ranými študentskými básňami prihlásil napr. Korcov generálny druh, známy slovenský historik a kňaz Milan Stanislav Ďurica. Báseň je cenným svedectvom o mladosti a životnom kréde kardinála Jána Chryzostoma Korca, ktorý skutočne kotvil v Bohu vo všetkých žitiach zátokách.

PETER TOLLAROVIC

Od roku 1963 začínalo dochádzať k niekoľkým špeciálnym delegáciám vatikánskych emisárov do krajín strednej a východnej Európy, aby nadviazali kontakty a rozhovory s predstaviteľmi rôznych štátov. Je to začiatok Ostpolitik. Podľa Vás priniesla táto Ostpolitik pozitívne ovocie?

JÁN CH. KARDINÁL KOREC: Ťažko povedať. Pápež Pavol VI. prijal Podgorného i Adžubeja. Po odhalení zločinov Stalina Chruščovom sa však kostoly v Rusku rúcali ďalej. Odsúdili len akýsi neutrálny "kult osobnosti". To bolo všetko cirkusantstvo. A do veľkej miery ono vo svete stále pretrváva. Myslím na Čínu, na Severnú Kóreu, na Kubu, na Vietnam. Ako ťažko sa tam niečo mení. Komunizmus bol a je strašný systém života. Ostpolitik? Pokusy o kontakty nemuseli byť zlé. Horšie bolo, že sa robili kompromisy na úkor takmer podstaty života Cirkvi.

Druhá otázka: ANDREA TORNIELLI: Veľké postavy biskupov strednej a východnej Európy, od Berana až po Mindszentyho a Wyszyńskiego, prejavili svoje rozčarovanie nad tým, že tieto rokovania v skutočnosti prebiehali "ponad ich hlavy a ponad utopenie prenasledovaného kléru".

JÁN CH. KARDINÁL KOREC: Toto sa už práve týkalo podstaty. Poľský primas dobre poznal komunizmus. Pritom bol veľmi otvorený a prístupný. Nevedel však znieť, že sa čosi robí "ponad jeho hlavu". U nás bolo tiež veľmi povážlivé to, že pri rokovaniach hodili cez palubu to najcenejšie, čo sme mali - tzv. podzemnú Cirkv. Aj ja som dostal odkaz, aby som prestal svätitiť tajne kňazov. Bola to pre nás priam pohroma - akoby nás boli úplne odhodili. Samozrejme, že som poslúchol. Bolo to však to najťažšie v mojom živote... Nádejou bola podzemná Cirkv, ktorá ticho spolupracovala aj s kňazmi vo farnostiach. V tejto časti Cirkvi študovali a stávali sa kňazmi obetaví mladí muži, profesori, inžinieri, lekári. Vysvätil som ich asi 120. Tí ticho pracovali medzi mládežou a rodinami spolu s laikmi, vydávali časopisy a knihy. Toto všetko Ostpolitik v skutočnosti u nás zapredala za neurčité a neisté komunistické prísľuby.

A ešte do tretice jedna otázka a odpoveď: ANDREA TORNIELLI: Vo svojich spomienkach kardinál Agostino Casaroli uvádza, že v tom období sa myslelo, že komunizmus je nepremožiteľný a že by mal trvať stovky rokov. Preto bolo treba rokovať, aby sa zaručilo prežitie Cirkvi. Ako ste to Vy vnímali? Mysleli ste si aj Vy (v tom čase), že by bol komunizmus nepremožiteľný?

JÁN CHRYZOSTOM. KARDINÁL KOREC: Keby bol komunizmus trval sto rokov, táto metóda bola zlá - Cirkv by u nás bola zmizla tak ako kedysi v severnej Afrike. Podzemná cirkv bola našou nádejou. Podrezali jej žily, znechutili tisíce obetavých chlapcov a dievčat, otcov a matky i tajných kňazov. Našťastie asi po necelých dvoch rokoch som dostával z Ríma odkaz za odkazom, že všetko má byť tak, ako bolo predtým, že všetky zákazy odvolávajú. Ale vtedy už boli mnohé veci zničené a mnohí boli znechutení. Rehoľníci začali hľadať pomoc pre kňazské vysviacky v NDR. Určitý chaos bolo potrebné premáhať potom dlhší čas... Stretania mladých po horách, chatách a v bytoch panelákov nemohla pritom tajná polícia ustrážiť. To boli určité výhľady a nádej pre budúcnosť. Bol to i dôkaz, že Pán je s nami a dáva nám silu. Na druhej strane komunizmus to nevedel znieť, pričom svojou surovosťou strácal postupne u ľudí akúkoľ-

vek autoritu. Mnohí čakali len na jeho pád. U nás najviac zavážila vernosť a odvaha kňazov a veriacich, mládeže i rodín, i reholi. A tú sme nemali znechucovať. Tej sa komunisti najviac báli, lebo ju nemohli ustrážiť. To bolo totiž dielo Ducha Svätého¹⁰.

Celý tento rozhovor bol publikovaný aj v slovenčine v jednej knihe¹¹.

Drahí bratia a sestry, slávime sviatok Všetkých svätých. Svätí sú tí, drahí bratia a sestry, ktorí podľa knihy Zjavenia "prichádzajú z veľkého súzenia, oprali si rúcha a vybielili ich v Baránkovej krvi. (Zjv 7,14) Dokázali kráčať proti prúdu tým, že prijali horskú reč za motív svojho života: chudobu v duchu a jednoduchosť života - miernosť a nenásilnosť - kajúcnosť za vlastné hriechy i za hriechy bližných - hlad a smäd po spravodlivosti - milosrdenstvo a súcit - čistotu srdca - úsilie o pokoj a obetovanie sa za spravodlivosť. Koľko ich bolo počas dvoch tisícročí existencie Cirkvi? Nevieme, ale určite tisíce a milióny. A k nim určite patrí aj náš otec kardinál Ján Chryzostom Korec, nech nám z Neba pomáha.

POZNÁMKY:

1/ Rozhovor odvysielaný na niekoľko pokračovaní vo Vatikánskom rozhlasu v januári 2004.

2/ <http://nitra.sme.sk/c/8048158/zomrel-nitriansky-emeritny-biskup-kardinal-jan-chryzostom-korec.html>

3/ <https://dennik.sk/277770/jan-chryzostom-korec-necitateľna-legenda/>, <https://www.postoj.sk/3616/vladimir-palko-tri-porazky>, <https://www.postoj.sk/6596/politicky-odkaz-kardinala-korca>

4/ KOREC, J. CH., *Od Barbarskej noci [III. zv.] Na slobode. Lúč, Bratislava 1993, s. 179.*

5/ Ján (John) BUKOVSKÝ pôvodným menom Ján Fukna sa narodil 18. januára 1924 v Cerovej. Študoval u verbistov v Nitre a stal sa členom tejto rehole. Maturoval v Bratislave v roku 1945. V roku 1947 odišiel do USA, kde študoval teológiu v Techy v štáte Illinois. Za kňaza bol vysvätený 3. decembra 1950. Po ďalších štúdiách v USA a v Ríme na Pápežskom biblickom ústave zastával významné funkcie v ústredí rehole. Od roku 1968 pracoval ako tlmočník delegácie Svätej stolice pri rokovaniach s vládou ČSSR. V roku 1973 sa P. Ján Bukovský stal trvalým pracovníkom Štátneho sekretariátu Svätej stolice v Rade pre mimoriadne cirkevné záležitosti, kde postupne prevzal oddelenie pre Česko-Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, Nemeckú demokratickú republiku, Bulharsko a Albánsko. Dňa 13. októbra 1990 ho v Bazilike sv. Petra vysvätil za biskupa štátny sekretár kardinál Agostino Casaroli. Ako apoštolský nuncius pôsobil v Rumunsku (do roku 1994) a potom ako predstaviteľ Svätej stolice v Rusku (do konca januára 2000). Zomrel 18. decembra 2010 v USA.

6/ BUKOVSKÝ J., *Spomienky spolovníka. Spoločnosť Božieho slova, Nitra 2006, 146 s.*

7/ BUKOVSKÝ, J., *Spomienky spolovníka, c. d., s. 14, 59.*

8/ *Lexikón kňazských osobností Slovenska, LÚČ, Bratislava 2000, heslo Baník (s. 54) a Kutarňa (s. 782). Možno by sa našli aj ďalší.*

9/ CASAROLI, A., *Il martirio della pazienza, La Santa Sede e i paesi comunisti 1963 - 1989 Turin : Einaudi, 2000, 335 s.*

10/ TORNIELLI A., *I martiri dell'Est. L'Ostpolitik di Casaroli danneggio i cattolici. Intervista con il cardinale slovacco Korec. In Il Giornale (Milano) 18. júla 2000, s. 32.*

11/ *Fidei et Patriae, Jubilejník na počesť 80. narodenin Františka Vnuka. Zostavil Jozef M. Rydlo. Libri Historiae & Dobra kniha, Bratislava - Trnava 2008, s. 749 - 755.*

JÁN KOŠIAR

Homília

v Bazilike sv. Mikuláša v Trnave na Slávnosť všetkých svätých

VILIAM TURČÁNY

Brat bratrov

Motto: Prospevujem, jak viprosení s Cárihradu b r a t r i, Konštantín a Metód, ku tatranským došli Slovákovi.

Prvé dva verše z Hollého eposu CIRILLO-METODIADA

Jeho Eminencia

Ján Chryzostom kardinál Korec (1924 - 2015)

z Evanjelia vzal si svoje biskupské motto:

UT OMNES UNUM SINT.

SPIEVAM --- či aspoň zas si pospevujem,

jak vyprosení z Carihradu b r a t r i
(o nich tu zas mal raz byť nežáujem!)
došli až k nám pod nebotyčné Tatry?

Aj - ako sa i na misie patrí -
približovali Krista Slovákovi

za dávnych čias?

A v stave rovnakom

desiatky liet BRAT ďalší ako hlása

- ten h r d i n a, tiež hoden eposu-
v čom tkvie náš cieľ a kde je naša spása?

NECH VŠETCI JEDNO SÚ.

Aj ako vzniesť sa k nebu! Podľa vtáčať?
Nech aj tu d o l e k PRAVDE vedie CESTA

a učí ŽIŤ! - Hej, ako majú kráčať
jednotlivci a dediny i mestá-
a blúdenie že už i tu sa trestá.

Ako sa modliť, ako pri práci
napredovať by mali Slováci
a vedno všetci stavitelia sveta,
aby sa z neho nestal labyrint!

Áno, tie slová, nech s'á STO-ŽIAR svietia:

UT OMNES UNUM SINT.

Nech nestane sa svet len zmes, zmes barov
a žobroty, ju nič už neuživí-
a priestor neskvie sa tu pre barbarov!

Lež nech ľud kráča ako spravodlivý
pred TÝM, kto žehná vody, ľud i nivy!

Nech necvendží tu iba kov a kov!

Nech zo srdc všetkých, všetkých Slovákov
sa k nebu vznesie pieseň vo vysoko

a láska šíri pokoj po kozme;
nech v nás, v nás všetkých,
vzhlíada Božie oko:

že VŠETCI JEDNO SME.

Od 4. októbra 2015 celé dva týždne prebiehali vo Vatikáne porady a diskusie 13 pracovných skupín (tzv. circoli) biskupskej synody o rodine. Tretí týždeň boli výsledky usporiadané a zhrnuté do konečných uznesení. V utorok, 20. októbra na plenárnom zasadnutí synody jednotlivé skupiny priniesli svoje návrhy a predložili ich desaťčlennej komisii ustanovenej pápežom a poverenej vypracovať záverečnú správu. Komisia pozostáva z týchto cirkevných hodnostárov: Kardinál Peter Erdo (Maďarsko), kardinál Lorenzo Baldisseri (Taliansko), arcibiskup Bruno Forte (Taliansko), kardinál Oswald Gracias (India), kardinál Donald Wuerl (USA), kardinál John Dew (Nový Zéland), arcibiskup Victor Manuel Fernandez (Argentína), biskup Mathieu Madega Lebouakehan (Gabon, Afrika), biskup Marcello Semeraro (Taliansko), Adolfo Nicolas SJ (Rím). Ako vidno, boli v nej zastúpené všetky kontinenty a názorové skupiny. Správu vypracovali v nasledujúcich dvoch dňoch a piatok 23. októbra ju predložili pápežovi a účastníkom synody. V sobotu, 24. októbra sa o jednotlivých úsekoch navrhovaného záverečného dokumentu hlasovalo. Bohoslužbou vo svätopeterskej bazilike bola v nedeľu 25. októbra synoda biskupov formálne zakončená.

Toto je krátka chronológia jednej významnej historickej udalosti, ktorá bola stredom pozornosti nielen cirkevných ale aj sekulárnych médií. Referovalo sa o nej veľmi podrobne, i keď reportáže sa obyčajne pohybovali iba po povrchu. Platilo to vo veľkej miere aj pre naše slovenské médiá. Hlavne keď išlo o vyhodnotenie výsledkov synody. Tu sme mali možnosť čítať informácie s takýmito titulmi: Pápež prehráva boj s konzervatívami (SME), Cirkv sa odmietla otvoriť (SME), Zmeny, čo nič nezmenia (SME), Biskupi podporili rozvedených, gayov vynechali (Plus jeden deň), Po synode: Zmena sa nekoná (Pravda), Pápež František narazili na odpor konzervatívnych biskupov (Pravda), Zrážka dvoch svetov (SME), Synoda nepriniesla prelomové riešenia (STV 1), atď.

Takto komentujú výsledky Biskupskej synody o rodine slovenské tlačové médiá. Nuž keby si čitateľ mal urobiť záver o priebehu synody podľa týchto správ, musel by skončiť s melancholickým dojmom, že stretnutie 260 biskupov z celého sveta za tri týždne sa zaoberalo iba otázkou rozvedených a gayov a nakoniec sa na ničom nedohodlo; synoda skončila neúspešne, bola zbytočným marnením času. Pripomína to futbalový zápas, ktorý skončil výsledkom 3:1 a reportáž o jeho napínavom priebehu vypracovalo mužstvo, ktoré zápas prehralo.

Pravda, naši redaktori komentári čerпали svoju múdrosť z toho najpohodlnejšieho prameňa, ktorý im bol naporúdzí. Odkukali informácie od svojich západných liberálnych kolegov a najviac im ulahodili takí majstri pera, ktorým ide v prvom rade o senzácie, upútanie pozornosti malichernosťami, bez svedomitého a hlbšieho štúdia faktov a skutočností. Hoci výsledky synody boli zverejnené v záverečnej správe (Relazione finale del Sinodo dei Vescovi) a sú prístupné na internete, redaktori slovenských mienkotvorných časopisov a médií si nevedeli nájsť čas, aby si prečítali aspoň nadpisy jednotlivých častí tejto obširnej, autoritatívnej a vrcholne zaujímavej správy.

Táto záverečná správa pozostáva z 94 článkov. O rozvedených manželstvách a o osobách s homosexuálnymi sklonmi sa hovorí v 4-5 článkoch. Inak správa sa obšírne a s náležitou pastorálnou starosťou venuje problémom rodiny v 21. storočí. Podáva v skrátenej forme súhrnné učenie Cirkvi o manželstve a rodine.

Správa sa začína vzletným úvodom (čl. 1-3). Hlavný text je rozdelený do troch častí a končí záverečnou modlitbou k Sv. Rodine ako vzoru kresťanských rodín.

Prvá časť (Cirkev načúva hlasu rodiny, čl. 4-34) pozostáva zo štyroch kapitol: 1. rodina v antropologickom a kultúrnom svetle; 2. rodina v sociálno-ekonomickej súvislosti; 3. rodina v súčasnej spoločnosti; 4. rodina a ľudský život.

Druhá časť (Rodina v Božom pláne, čl. 35-55) má tiež štyri kapitoly: 1. rodina v dejinách spásy; 2. Rodina v magistériu Cirkvi; 3. Rodina v kresťanskej náuke; 4. rodina ako cirkevné spoločenstvo.

Tretia časť (Poslanie rodiny, čl. 56-94) obsahuje tieto kapitoly: 1. formácia rodiny; 2. rodina, generativita, výchova; 3. Cirkev pastoračne sprevádza rodinu; 4. rodina a evanjelizácia.

Dokument vychádza z predpokladu ideálnej rodiny ako základnej bunky ľudskej spoločnosti. Tvoria ju dvojica - muž a žena - sviatostné spojenie zväzkom manželstva a určenie Bohom odovzdávať hodnoty ľudského spoluzitia, život, lásku a výchovu svojmu potomstvu.

Otcovia synody si uvedomujú, že v reálnom svete je veľmi ťažko presadiť tento ideál. Egoizmus, individualizmus a iné materialistické sklony, ktorými je zamorená súčasná spoločnosť, sú prekážkami, ktoré sa len ťažko prekonávajú. Honba za peniazmi a falošnými idolmi má často v očiach spoločnosti vyššiu cenu ako rodina a viera. Inde zas ekonomické a osobné problémy, ako aj ohľady na to, čo je v móde, vedú mladých ľudí k nechote vytvárať celoživotné zväzky. No napriek týmto ťažkostiam kresťanský štýl rodinného života je ideálom, ktorý je hodný námahy i obetí.

Otcovia synody sa obracajú na štáty a vlády, aby sa usilovali vytvoriť také ekonomické podmienky, ktoré podporujú, ochraňujú a posilňujú rodinu. Tlačové a iné komunikačné médiá často vytvárajú falošné predstavy rodinných a medziľudských vzťahov

Dieťa treba pokladať za Boží dar a preto záverečná správa odsudzuje všetky druhy vykorisťovania a zneužívania mladistvých, či už ide o detskú prácu, násilné verbovanie nedospelých detí do vojenských oddielov, obchodovanie s deťmi atď. Poukazujú, že sociálna spravodlivosť vyžaduje, aby životel rodiny mal zabezpečenú prácu, rodina mala materiálnu istotu, deti mali prístup k vzdelaniu.

Záverečná správa venuje súcitnú pozornosť aj osobám na okraji spoločnosti: bezdomovcom, utečencom, emigrantom, starým ľuďom, etnickým menšinám, postihnutým osobám. Odmieťa všetky neprirodzené zásahy do ľudského života a života rodiny, či už ide o umelé prerušenie tehotenstva, eutanáziu a asistované samovraždy. Jednoznačne odsudzuje manželstvo medzi osobami rovnakého pohlavia a nebezpečenstvo vidí aj v tzv. rodovej ideológii (gender ideology), pretože narušuje prirodzenú rozdielnosť medzi mužom a ženou.

Otcovia synody so žiaľom pou-

kazujú, že v súčasnom svete sa rozmáha štýl života, ktorý je v rozpore so zásadami evanjelia. Cirkev sa však chce správať voči každému s porozumením a prejavom milosrdenstva, lebo každý človek je stvorený na Boží obraz. Taktu pristupuje aj k tým, čo žijú v odluke, čo sú rozvedení, čo žijú spolu bez sviatostného manželstva, čo sa odcudzili Cirkvi.

V druhej časti záverečnej správy - Rodina v Božom pláne - sa nekompromisne zdôrazňuje nerozlučnosť manželstva, monogamia (jednoženstvo) a vzájomné dopĺňanie muža a ženy. Manželstvo je sviatosť a vyžaduje patričnú duchovnú prípravu. Prvoradým cieľom manželstva sú deti,

ich výchova a ich dobro. Manželské spoluzitie je často veľmi náročné, vyžaduje obetu, odriekanie, sebadisciplínu a vzájomné porozumenie. Ale vzájomnou manželskou láskou sa dajú prekonať aj komplexné životné situácie. Keď však napriek všetkému prichádza k rozluke, Cirkev nikoho zo svojho stredu nevyklučuje, všetci aj naďalej zostávajú jej deťmi. Pastoračne sprevádza i rozvedených, rozvedených a znovu zosobášených, alebo civilne zosobášených. Všetkým ponúka zmierenie a milosrdenstvo. Je vždy pripravená preskúmať okolnosti a individuálne zohľadniť situáciu, nemôže však meniť náuku hlásanú Kristom a odovzdanú jeho apoštolmi.

Tretia časť záverečnej správy sa zaoberá poslaním rodiny. Opäť sa kladie dôraz na sviatostný charakter manželstva a na potrebu dôkladnej prípravy mladých ľudí vstupujúcich do manželstva. Rodina je základnou bunkou spoločnosti i Cirkvi, a preto tak Cirkev ako aj spoločnosť majú výsostný záujem o duchovnú a morálnu kvalitu rodinného života. A to je aj dôvod, prečo Cirkev jednoznačne odmieta umelú antikoncepciu, sterilizáciu a umelé prerušenie tehotenstva. Nikto nemá právo zasahovať do behu ľudského života; ani na začiatku, ani na jeho konci. Cirkev rešpektuje homosexuálov, spolieť s nimi, sú časťou cirkevného spoločenstva, odsudzuje iba neprirodzené homosexuálne činy. A ako odmieta vzťahy ľudí rovnakého pohlavia, tak nemôže uznať ani spolunávanie osôb rovnakého pohlavia, pretože sú v rozpore s Božím plánom o manželstve a rodine.

Toto je krátky náčrt obsahu záverečnej správy synody o rodine. Zreteľne z neho vyplýva, že Cirkev citlivo načúva a starostlivo sprevádza modernú rodinu na jej každodennej životnej púti. Pri tom však sa odráža v nej aj obraz situácie, v ktorej vznikla. Je výsledkom dvojtýždňových diskusií a je nesprávne pokladať ju za víťazstvo jednej skupiny a porážku druhej. Život Cirkvi sa neuberá cestou svetských organizácií, aj keď v nej vždy boli smery a prúdy. Počas synody sa to prejavilo hádam výraznejšie, ako tomu bývalo v minulosti, ale to na podstate vecí nič ne-

mení. Sám pápež vyzval účastníkov, aby sa nebáli otvorene vyjadriť svoje postoje. Odlíšne názory a stanoviská sa potom konfrontovali v diskusiách a hľadalo sa kompromisné riešenie.

Výsledkom diskusií bolo, že konečná správa sa vo viacerých bodoch líši od správy, ktorá vyšla zo zasadania synody v októbri minulého roka (Relatio synodi - 2014). Napríklad: Umelé prerušenie tehotenstva (abortion), ktoré sa v Relatio synodi 2014 vôbec nespomínalo, sa v záverečnej správe spomína päťkrát. Podobne súčasná záverečná správa vyjadruje aj nesúhlas s postupom viacerých medzinárodných pomocných organizácií, ktoré svoju pomoc viažu na lega-

vzbudilo značný rozruch v radoch tých otcov koncilu, ktorí si mysleli, že rozhodnutie Jana Pavla II. a Benedikta XVI. bolo konečné a je naďalej platné.

Na vlnajšom zasadaní synody sa tejto skupine, pozostávajúcej prevažne z nemeckých delegátov, podarilo získať značný úspech. Šikovnou manipuláciou, ktorá neprijemne prekvapila mnohých, urobili z tejto otázky kľúčovú udalosť, ktorá do určitej miery ovplyvnila aj konečnú formuláciu Relatio synodalis - 2014.

Do druhého zasadania synody o rodine vstupovali účastníci už lepšie pripravení a austrálsky kardinál George Pell v mene 13 kardinálov predložili

skou exhortáciou Jána Pavla II. Familiaris consortio a exhortáciou Benedikta XVI. Sacramentum caritatis.

Po dvoch týždňoch rokovania jednotlivé skupiny (circoli - krúžky) predložili svoje stanoviská desaťčlennej komisii, ktorá mala vypracovať záverečnú správu. Tri skupiny sa vyslovili za zachovanie doterajšieho stavu, štyri skupiny navrhovali určité zmeny a ďalších šesť skupín nevyjadriilo jednoznačný názor. Záverečný dokument mal zohľadniť tieto stanoviská.

V sobotu 24. októbra bola záverečná správa predložená plénu synody na schválenie. O každom článku sa hlasovalo osobitne. Hlasovacie právo malo 265 otcov synody a na schválenie boli potrebné aspoň dve tretiny, t.j. 177 súhlasných vyjadrení. Niektoré články boli prijaté bez jediného negatívneho hlasu (napr. čl. 1, 2, 62, 66 a 67). Iba dvanásť článkov pritiaholo viac než 20 nesúhlasných vyjadrení. Najmenej súhlasu dostali tri články. č. 84., 85 a 86 (Discernimento e integrazione), týkajúce sa otázky sv. prijímania rozvedených a v rodinnom zväzku žijúcich osôb. Spomedzi 256 prítomných hlasovalo za ne 187, 178 a 190 delegátov, zatiaľ čo proti nim sa vyjadrilo 72, 88 a 64 hlasujúcich.

Výsledky boli sklamaním aj pre pápeža Františka, ktorý v homílii pri d'akovnej sv. omši v nedeľu 25. októbra vyjadril svoje pocity v niekoľkých melancholických vetách, kde hovorí: „Synoda obnažila uzavreté srdcia, ktoré sa často skrývajú za cirkevné učenie, alebo za dobre mienené ciele... Pokúsila sa otvoriť horizonty, prekonať konšpiratívnu hermeneutiku a uzavretosť rozľahu, obraňovať a rozširovať slobodu dieťok Božích, odovzdávať krásu kresťanskej obnovy, niekedy zakrytú vráskami archaického jazyka, inokedy takmer nezrozumiteľnú... Skúsenosť synody nám umožnila lepšie pochopiť, že skutočnými obhajcami učenia nie sú tí, čo obhajujú literu, ale tí, čo obhajujú ducha; nie tí, čo obhajujú idey, ale tí, čo obhajujú ľudí; nie tí, ktorí bránia pravidlá, ale tí, čo bránia nezaslúžený dar Božej lásky a Božieho odpustenia...Prvoradou povinnosťou Cirkvi nie je odsudzovať a dávať do kľatby, ale ohlasovať Božie milosrdenstvo, vyzývať k obráteniu a viesť všetkých ľudí k spásu.“

Slávnostnou sv. omšou vo svätopeterskej bazilike sa synoda neskončila. Zhrmaždení biskupi, kardináli a ostatní účastníci sa sice rozišli, ale synoda má svoje pokračovanie vo Vatikáne v pracovni Sv. Otca. Biskupská synoda je totiž iba poradným zborom a jej závery a rozhodnutia neviažu pápeža, aby ich prijal v nezmenenej forme. Napokon posledný článok záverečnej správy ho výslovne žiada, aby zvážil a vyhodnotil výsledky rokovania synody, a rozhodol: „Na záver tejto správy pokorne prosíme Sv. Otca, aby vyhodnotil príležitosť poskytnutú v tomto dokumente o rodine, aby v nej domáca cirkev bola čím žiarivejším odrazom Krista, ktorý je svetlom sveta.“(Concludendo questa Relazione, chiediamo umilmente al Santo Padre che valuti l'opportunità di offrire un documento sulla famiglia, perché in essa, Chiesa domestica, risplenda sempre piu Cristo, luce del mondo).

Podľa posledných správ, štátny sekretár kardinál Parolin oznámil, že na vyhotovení apoštolskej exhortácie, ktorou bude synoda o rodine definitívne uzavretá, sa už pracuje.

FRANTIŠEK VNUK

Záverečná správa Biskupskej synody o rodine

lizovanie potratov, legalizovanie homosexuálnych partnerstiev a kontracetnú politiku, čo v minuloročnej relácii nebolo. Odsudzuje sa aj rodová ideológia (gender ideology). S odvolaním na encykliku Pavla VI. Humanae vitae a encykliku Jána Pavla II. Evangelium vitae sa výrazne žiada, aby manželstvá boli „bezpodmienečne otvorené daru života“ a s obavami v poucke na nebezpečný pokles v počte novonarodených detí najmä v západných spoločnostiach. Hoci synoda vyjadruje zmenu postoja k rozvedeným, slovo „sv. prijímanie“ sa v dokumente nenachádza.

Nie je tajomstvom, že medzi otcami synody sa prejavili dva myšlienkové prúdy. Niektorí biskupi a kardináli sa usilovali presadiť zhovievavejší postoj voči rozvedených a znovu zosobášeným osobám, ako aj voči osobám s homosexuálnymi sklonmi. Tieto požiadavky sa stretli s odporom takých biskupov a kardinálov, ktorí zastávali tradičný prístup a tvrdili, že cirkevné učenie a morálne princípy nepodliehajú trendom doby ani vrtochom módy. Toto sa ukázalo byť najspornejšou záležitosťou synody. Otázka pastoračného prístupu k rozvedených a znovu zosobášeným osobám akoby polarizovala synodálne rokovania.

Nie je to nový problém. Verejne sa stal známym v roku 1993 a Sv. Stolica hneď k nemu zaujala stanovisko. Ako je známe, v roku 1993 traja nemeckí biskupi - Walter Kasper, Karl Lehmann a Oskar Saier - vydali pastiersky list, v ktorom sa hovorilo, že v otázke sv. prijímania rozvedených a znovu zosobášených, by sa mal „nájsť priestor pre pastoraálnu flexibilitu v zložitých osobných prípadoch“. Kongregácia pre náuku viery reagovala na túto výzvu listom zo 14. októbra 1994, ktorý poslaným všetkým biskupom a v ktorom sa explicitne zakazuje podávanie Eucharistie rozvedeným a znovu zosobášeným osobám a zákaz sa teologicky odôvodňuje.

Po nástupe pápeža Františka, ktorého pontifikát kladie evanjelizačný dôraz predovšetkým na milosrdenstvo a súciti, kardinál Kasper a jeho starí i novší spoločníci vystúpili so svojou požiadavkou znova. Toto

pápežovi Františkovi list. V ňom poukazujú na výsledky opustenia podstatných prvkov kresťanskej viery a praxe „v mene pastoračného prispôsobenia sa modernej dobe, ako ich vidíme v súčasných liberálnych protestantských cirkvách. Toto ochabnutie a kolaps sú výstražou k veľkej opatrnosti v synodálnych diskusiách“.

Takéto obavy precit'ovali mnohí delegáti synody. Ukázalo sa to v diskusiách, kde odzneli pozoruhodné výroky, ktoré nebolo možno ignorovať. Tak napríklad poznanský arcibiskup Stanislaw Gadecki upozorňoval: „Rozhodnutie pripustiť k sv. prijímaniu rozvedené osoby žijúce na manželský spôsob by mohlo otvoriť dvere každému, kto žije v smrteľnom hriechu. Toto by potom robilo sved' nepotrebnou, viedlo k odstráneniu sviatosti zmierenia a úplne zdeformovalo význam a dôležitosť života v stave posväcujúcej milosti.“ Laická audиторka Anca-Maria Cernea z Rumunska odvážne upozorňovala: „Poslaním Cirkvi je spása duší. Zlo, ktoré je vo svete pochádza z hriechu a nie nerovnosti príjmov, alebo z klmatickej zmeny. Riešením je evanjelizácia a obrátenie, a nie stále rastúca moc štátu, nie svetová vláda. Toto sú dnes hlavné nástroje, čo nanucujú našim národom kultúrny marxizmus v podobe kontroly populácie, tzv. reprodukčného zdravia, práv homosexuálov, rodovej výchovy, atď.“ Iní účastníci zdôrazňovali nerozlučnosť manželstva a pripomínali, že Cirkev nemohla pripustiť rozvod ani kráľovi Henrichovi VIII., aj keď ju to stálo stratu Anglicka a pýtali sa: „Či sv. Tomáš Morus a biskup sv. Ján Fisher podstúpili mučenícku smrť nadarmo.“ Áno, Božie milosrdenstvo je veľké, ale odvolávanie sa naň má svoje hranice. Pri nesprávnom výklade hrozí riziko, „aby sa milosrdenstvo nechápalo ako prostriedok na uvoľnenie vieroučných základov duchovného života“.

Naproti tomu skupina otcov synody okolo mnichovského kardinála Reinharda Marxa zastávala stanovisko, že sv. prijímanie rozvedených a osôb žijúcich v druhom manželstve by narušilo učenie Cirkvi o manželstve, ani náuku o Eucharistii. Nevedeli však uspokojivi vysvetliť, ako dať tento prístup do súladu s apoštol-

Keby si ho nebol Pán Boh povolal, Janko Okál by sa bol v týchto dňoch (presnejšie: 25. novembra 2015) dožil svojich sto rokov. Také vzácne výročie nemožno nechať odísť bez krátkej spomienky na skromného pracovníka a vzácného priateľa, akým Janko Okál bol. Aj keď jeho meno je súčasťou generáciám málo známe, jeho obetavá práca za národ a jeho príspevok do pokladnice slovenskej literatúry mu zaisťujú dôstojné miesto v galérii neospievajúcich hrdinov a neúnavných robotníkov na „národa roli dedičnej“.

Zoznámil som sa s ním niekedy v polovici päťdesiatych rokov, keď bol redaktorom Slováka v Amerike a Literárneho almanachu. Osobne som ho však stretol až v júni 1971 na valnom zhromaždení Svetového kongresu Slovákov (SKS) v Toronte. K prehĺbeniu nášho priateľstva došlo v roku 1985, keď som bol na študijnej dovolenke v Kanade (Queen's University, Kingston, Ontario) a on bol šéfredaktorom Buletínu SKS. Buletín sa tlačil v jezuitskej tlačiarňi v Cambridge, Ontario a Janko pravidelne prichádzal z Chicaga do Toronta. Prinášal so sebou rukopisy a dohliadal, aby sa všetko urobilo podľa jeho predstáv a časopis vzhľadom i obsahom mal primeranú úroveň. Obyčajne mi dal vedieť kedy príde a našli sme si voľný čas na dvoj- trojdňové stretnutie, obyčajne cez weekend. Stretávali sme sa buď u Dr. Jozefa Kirschbauma vo Willowdale, alebo na fare o. Imricha Fuzyho v Hamiltone.

Boli to milé posedenia. Ja som bol viac-menej iba poslucháčom, Janko rozprávačom. Oh, ako pekne a pútavo vedel rozprávať! Nech už témou bola politika, literatúra, osobné skúsenosti, alebo žiale nad našou emigrantskou biedou, vždy bola radosť ho počúvať. V našich dialógoch mi vyrozprával aj o svojom bohatom a pestrom živote, ktorý by mohol byť námetom na televízny seriál, alebo predmetom románovej ságy. Rozprával o svojej mladosti v rodnom Gombáši; ako chodil „do školy a poza školu“, ako sa kúpaval vo Váhu, ako zbieral hríby a čučoriedky v blízkych lesoch, lovil hlavátky vo Váhu. Hovoril o svojich stretnutiach s Hlinkom, o študentských rokoch na Učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach, o prvých literárnych začiatkoch, o spolupráci s Maticou slovenskou a s jej pracovníkmi, s ktorými sa zoznámil a spriatelil. Aj o vojenskej službe a o svojom pedagogickom účinkovaní v rodnej obci, kde bol učiteľom v rokoch 1936-1939.

V roku 1939 nastáva prelom v jeho živote. Správca Matice Jozef Cíger-Hronský, ktorému neušla Jankova horlivá činnosť v miestnom odbore Matice a jeho matičné zanietenie, ho vyzval, aby vstúpil do služieb Matice ako osvetový referent. Bola to práca, ktorá mu ulahodila a do ktorej sa priam vrhol s nadšením. No nestačil sa na novom pracovisku ani poriadne zohriať a už ho odtiaľ odvolali do armády.

Z Turčianskeho Sv. Martina odchádzal sklamaný, lebo si myslel, že v Matici by bol mohol urobiť viac, ako v armáde. „Ale rozkaz je rozkaz a vojak musel poslúchať“ - a takto vysvetľoval, prečo vojenské kruhy potrebovali jeho prítomnosť v kasárňach: Slovenská armáda, ktorú po vyhlásení slovenskej samostatnosti v marci 1939 bolo treba postaviť na nové základy, nemala dôstojníkov. V česko-slovenskej armáde slúžilo asi 20 % Slovákov, ale v dôstojníckom zbore ich bolo necelé štyri percentá. Minister národnej obrany generál Ferdinand Čatloš riešil situáciu tak, že povolal do služby záložných dôstojníkov - úradníkov, učiteľov, notárov, atď. - a medzi nimi bol aj Janko Okál. A tak v lete 1940 oblieka vojenskú uniformu a vstupuje do služieb slovenskej armády. Tam si ho všimol spisovateľ Mikuláš Gacek, ktorý z poverenia svojho priateľa-legionára gen. F. Čatloša organizoval kultúrne a osvetové oddelenie pri ministerstve národnej obrany. Gacek hneď zaradil Janka Okála do osvetovej práce v armáde.

Takto nasledujúce štyri roky Janko ako novinár a spisovateľ dvíhal kultúrnu úroveň armády v čistom slovenskom duchu a popularizoval ju medzi ľuďmi. Popri tom sa naplno prejavila aj jeho tvorivá poetická aktivita. Svojimi článkami, reportážami a správami zaplňoval nielen stránky armádnych časopisov (Slovenské vojsko, Stráž vlasti, Vlast a front), ale aj občiansku tlač, hlavne matičné publikácie, denníky, kultúrne časopisy. Dostihol vydať dve zbierky poézie Nehnem sa (1942) a Eúbosť (1944), ako aj zábavné čítanie pre deti Najkrajšia pesnička (1940) O vrabčiakovi Čvriřkačovi a iné rozprávky (1944).

Málo známa, ale preňho na teplé spomienky bohatá, bola jeho spolupráca s humoristickým časopisom Kocúr. Tento humoristicko-satirický časopis vydávali v Martine bratia Pavol a Ján Halaša. Do roku 1945 to bol jediný humoristický časopis na Slovensku.

FRANTIŠEK VNUK

Storočnica básnika Janka Okála

Zvláštnej obľube sa tešili jeho dve pravidelné rubriky: Jano z budy a Listy. Pre rodnú tragédiu sa v roku 1940 autor týchto rubrik - Ján Halaša - odmlčal. Na nahliedanie redaktora Jula Silnického jeho miesto zaujal Janko Okál.

Na svoju prácu v redakcii Kocúra Janko spomínal - ak smieť použiť oxymoron - s melancholickou radosťou. „Ani som nevedel, že to bolo vo mne. Bola to práca, ktorá ma čím ďalej tým viac bavila,“ hovoril, akoby sa chcel ospravedlniť. Natoľko s ňou zrástol, že sa k nej s chuťou i vervou vrátil v roku 1951, keď sa prisťahoval do USA.

Pravda, pred tým, než sa do tej Ameriky dostal, musel prežiť mnohé krušné chvíle. V roku 1944 bol vymenovaný za referenta kultúrneho oddelenia pri vojenskom veliteľstve v Prešove, kde jeho šéfom bol generál Augustín Malár. Toto krátke obdobie svojho pôsobenia nazýval „prešovskou idylou“. Idyla však mala elegické zakončenie. V auguste 1944 ho tam zastihlo nešťastné povstanie a odzbrojenie dvoch slovenských divízií nachádzajúcich sa na východnom Slovensku. S nimi do nemeckého zajatia putoval aj on. Na intervenciu slovenskej vlády boli naši vojaci postupne prepustení zo zaistenia a Janko Okál sa vrátil do radov zuboženej armády, zreorganizovanej teraz pod menom Domobrana.

No, sotva sa zotavil z jednej tragédie, privälila sa z východu druhá. Pred blížiacim sa frontom odchádzali ľudia na západ. Po krátkom váhaní sa rozhodol odísť aj on. Padlo mu to o to ťažšie, že na Slovensku zanechal rodinu, s ktorou sa už potom nikdy nestretol. Neodchádzal sa armádou, ale pridal sa k tzv. matičnej skupine. Jedna časť matičných pracovníkov už od januára 1945 bola v Bad Hall. V apríli k nim teraz smerovala druhá skupina, v ktorej bol Henrich Bartek, Štefan Polakovič, Janko Okál... Bola to krušná cesta a Janko ju opisuje v svojej beletrizovanej autobiografii

Leto na Traune (Cambridge, Ont: 1986).

Skončila vojna, ľudia si vydýchli, ale nie všetci. Pre utečencov bol koniec vojny začiatkom útrap a zápasu o prežitie. Podnikavý Štefan Polakovič si veľmi skoro uvedomil, že pobyť v Rakúsku alebo v Bavorsku predstavuje hrozbu násilnej „repatriácie“ s krutými následkami. Podarilo sa mu dojednať, že celá matičná skupina bola prijatá do osobitného transportu, ktorí odvážal odvečených Talianov z Nemecka do Talianska. A takto sa Janko Okál a ďalších asi 50 matičiarov dostali do Ríma. Pri Vatikáne už síce nebolo slovenské vyslanectvo, ale Karol Sidor mal ešte stále svoju rezidenciu za múrami Vatikánu a s príspevom vatikánskych kruhov a americko-slovenských organizácií mohol poskytnúť úbohým utečencom akú-takú materiálnu pomoc. Okrem toho, česko-slovenské pátracie a repatričné orgány

prežitie, keď si dnes nevedel, čo ťa zajtra čaká, vznikali diela trvalej hodnoty. Hronský tu písal svoj Svet na Trasovisku a maľoval rímske zátišia, Hrušovský napísal dielo o styku slovenských kniežat so Svätou stolicou, Cincik dielo o meči slovenského vladára, Dilong a Strmeň prekladali svoje inšpirácie do vzletných veršov. Skromnosť mu bránila povedať, že aj on sám písal verše, spolu so Zelenkom redigovali časopis Rím a spolu vydali zborník literárnej a umeleckej tvorby slovenskej povojnovej emigrácie Vo vyhnanstve (1947), do ktorého Janko prispel novelou Legenda prvá. A tiež priznal sa mi, že bol spoluautorom (spolu s Dilongom a Strmeňom) útľej zbierky satirických villonských balád Kumssty, aneb we werssich vy-psání jak sa statky a hrdla uchrání azs do sweta skonání... (1946).

Aby nám nevyschlo hrdlo, Janko sa obyčajne postaral, aby bola na stole fľaška vína.

Bol totiž milovník a vychutnávač vína. Keď som sa ho pýtal, ako sa je to možné, veď u nich v Liptove hrozno nerastie a víno sa nepije. Vysvetľoval mi, že si na vínko prikykol v Ríme. Jeho učiteľmi boli Štefan Polakovič, „Henriško“ Bartek a Ignác Zelenka. Prvá veta, ktorú sa v škole svojho učiteľa taliančiny Štefana Polakoviča naučil, bola: Un litro di vino rosso. Postupom času sa jeho znalosť taliančiny i vína podstatne rozšírila. V roku 1970 vydal zbierku básní inšpirovaných utečeneckým pobytom v Taliansku Voda a víno. „Voda“ je oslavou rímskych fontán, ktoré sú neodmysliteľnou časťou mnohých rímskych námestí, „Vino“ je chválou známych talianskych vín: Frascati, Chianti, Orvieto, Grottaferrata, Marsala, Lacryma Christi... A tu by som chcel dodať, že k jeho obľúbeným autorom patril aj perský básnik Omar Chajjám, správnejšie jeho štvorveršia o „múdrosť vína“ v anglickom preklade Edwarda Fitzgeralda. Janko ich majstrovsky prebásnil do slovenčiny a vydal v roku 1980.

V jeseni 1950 odchádza do Spojených štátov. Po krátkom pobyte v New Yorku ho pozval známy slovenský rodofub a mecenáš o. Ján Lach do Whitingu (neďaleko Chicaga) a zveril mu vydávanie týždenníka Slováka v Amerike. Tu mal Janko možnosť naplno uplatniť svoje novinárske schopnosti. Z časopisu, ktorý stál na okraji zániku, sa mu podarilo vytvoriť pestrý a zaujímavý týždenník. Jednou z nových rubrik, ktoré časopis ponúkal, bol Kocúr. Kocúr sa prihovárať čitateľom v každom čísle originálnymi vtipnými a zároveň poučnými veršami. Výber z týchto veršov vyšiel aj knižne pod názvom Veľký kalendár Kocúra (1975). V roku 1952 Janko začal vydávať ročenku Literárny Almanach Slováka v Amerike, v ktorom uverejňovali svoje beletristické príspevky, štúdie, básne i kresby slovenskí emigranti z celého sveta.

V roku 1958 Ján Lach odovzdal časopis Slováka v Amerike Filipovi Hrobákovi šéfredaktorovi Jednoty v Middletone, v štáte Pennsylvania. Janko si musel hľadať nové zamestnanie. Presťahoval sa do Chicaga, kde pracoval

nemali prístup na talianskej pôde a talianske úrady nevydávali emigrantov Titovi, Stalinovi ani Benešovi, ako to robili britské a americké okupačné úrady v Rakúsku alebo Nemecku.

Rozdeľovaním sociálnej pomoci, ktorá prichádzala od amerických Slovákov, poveril Karol Sidor mladého pracovníka Vatikánskej knižnice Ignáca Zelenku, ktorý si k spolupráci vybral Janka Okála. Obaja si navzájom veľmi dobre rozumeli. Ignác - podobne ako Janko - bol tiež básnik (písal pod pseudonymom Eugen Vesnin), nadšenec a idealista. A s uznaním treba povedať, že dvojica Zelenka-Okál vykonala pre slovenskú utečeneckú kolóniu v Ríme veľa dobrého.

Napriek všetkej biede a chudobe utečenci neprestávali na kultúru. Janko mi rozprával: „Na tie rímske zážitky sa nedá zabudnúť. Naučili sme sa milovať krajinu slnka a ľudskosti, ktorá nám dala prístrešie, keď nás nikto nechcel. Tam, v neistotách a v neustálom boji o

val ako tlačiar-sadzač, neskoršie sa pokúsil vybudovať vlastnú tlačiareň. Bohužiaľ na podnikanie nemal talent ani povahu.

Jeho každodenný život v Amerike nebol ľahký. „Bol som chudobný emigrant v bohatej krajine, proletársky syn v kapitalistickom svete. Nemusím dodávať, ako sa mi viedlo.“ No pri všetkom si zachoval vyrovnanú myseľ a životodarný optimizmus. Nikdy som ho nepočul ponosovať sa, nevedel sa na nikoho hnevať, nikomu nezávidel a keď nemohol o niekom povedať niečo pekného, nepovedal nič. Aj tých, ktorým neuladila jeho politická orientácia, alebo jeho národné cítěnie, skôr ľutoval než odsudzoval.

V ťažkých životných situáciách nachádzal útechu v poézii. Čítal svojich obľúbených básnikov, prekladal a písal verše i prózu. Spomeniem len niektoré publikácie, ktoré mi v rýchlosti prichádzajú na um: Kronika o dejstvovaní, sláve a ponížení Slovákov; Voda a víno; Cielito lindo; Nedoručené pohľadnice; Variácie na štvorveršia Omara Chajjáma; Malý kalendár, vignетки a kameje; Odkaz. Vyšlo aj niekoľko jeho prozaických diel, ako: George Janosik - A Carpathian Saga; Blíženci; Dr. Jozef G. Cincík - pútnik dvoch svetov; Leto na Traune; Výpredaj ľudskosti a nemalý počet príspevkov v emigrantských periodikách. Vydania si väčšinou financoval sám. Vraj, aby sa o nás niekedy mohlo povedať: „Pracovali zadarmo, ale nie nadarmo!“

Jeho pamäť bola fenomenálna. Často som mal dojem, že si vedel spomenúť na každého, s kým sa stretol a nezabudol nič z toho, o čom sa rozprávali. A o každom vedel povedať niečo zaujímavého. Keď hovoril o básnikoch, bol v stave spamäti recitovať ich básničky, keď sme sa rozprávali o politikoch, pripomenul veci a detaily, ich úspechy a poklesky, že človek nevychádzal z údivu.

Vymenili sme si mnoho listov. To tiež musela byť jeho záľuba, lebo na moje krátke air-letters obyčajne odpovedal dlhými epištolami. Často komentoval moje príspevky a keď nový odsek jeho listu začínal slovami: „Vieš ten Tvoj článok mi pripomenul, že ...“ to mi avizovalo, že sa dozviem niečo, čo som dovtedy nevedel.

Posledný list som mu písal k jeho 74. narodeninám, v novembri 1989. To už bolo v čase, keď sa začínali lámať ľady totality v strednej Európe. K vínšu som dodal post scriptum, v ktorom som vyslovil nádej i želanie že „na budúci rok sa budeme môcť stretnúť na Slovensku.“ Odpovedal mi, že sotva, lebo „srdce je síce ochotné, ale nohy už slabé“. Ale vraj i tak je to dobre. A list zakončil slovami Karola Strmeňa: „Urobili sme, iba čo sme mali;/ urobili sme, iba čo sa dalo/ a ostatné sme Bohu zanechali...“

Po Vianociach 1989 som sa ponáhal na Slovensko, na pôdu ktorého som celých 40 rokov nesmel vkročiť. V rušných a vzrušujúcich dňoch medzi svojimi v rodnej zemi som akosi nedostihol mu napísať, hoci toho bolo v duši tak veľa, s čím som sa mohol podeliť.

A potom, dňa 20. marca 1990 som dostal z Chicaga telegram od nášho spoločného priateľa Stana Ďuriša, v ktorom mi oznamuje, že „včera nás predišiel do večnosti Janko Okál“.

Nech mu je ľahká cudzia zem, v ktorej už 25 rokov spočívajú jeho kosti!

Divé húsky

*Od krdlika divých húskok
keď sa pohnú v šírý svet,
pošlem domov srdca kúsok,
pošlem celé: s húskou leť!“*

*Divé húsky, húsky zlaté,
kam letíte dobre viem.
Tiež túžite po návrate,
kde je vaša rodná zem.*

*Divé húsky, bratia moji,
prečo nemám s vami púť?
Prečo nesmiem na pokoji
v rodnej zemi spočinúť?*
(Odkaz, 1970)

Miesto návratu

*Koľko ciest pozná moja pravica
a z koľkých krajín zbieram šediny?
Smútok mi s prachom sadá na líca,
zhynuli lepší konča dediny.*

*Z domu mi ťažko odkaz doľieta
a o sluch bije výkrik jediný:
Načo ti bolo bežať do sveta?
Zhynuli lepší konča dediny.*

*Cudzí svet kreslí moja retina,
desať hraníc mi srdce pretína.*
(Odkaz, 1970)

Fontána sv. Petra

*Večne šumí, večne šuští
ako víno v zlatej fľaši,
ako šelest vánku v húšti,
čo na spaní vtáča plaší.
Farby sype do ulice,
keď jej svetlom prostred leta
do striebornej chladnej šstice
stužky z dúhy slnce vpletá.*
(Voda a víno, 1970)

Chianti

*Trpkastá vôňa vrškov Toskane,
Ohnivé chianti slnkom bozkané,
aký to zázrak s tebou urobí,
keď ti zaleje teplom útroby.* (Voda a víno, 1970)

Emigranti

*Nemáme viac otčinu,
kde nám kosti spočinú?
V Glasenbachu, v Riede, v Ríme
na skapanie živoríme;
kde nám údy spočinú?*

*V atómovom znamení
rodí sa vek kamenný;
podľa dĺžky bajonetu
namerali práva svetu
v atómovom znamení.*

Európa je hotová

*ako žena Lótova,
zahľadení, kde sme boli,
meníme sa na stĺp soli
ako žena Lótova.*
(Nedoručené, 1973)

Viem

*Viem, čo je údiv,
viem, čo je slasť,
viem celé srdce
do smiechu klásť.*

*Viem, čo je smútok,
viem, čo je žiaľ,
vo vlastnej duši
všetko som žal.*
(Malý kalendár, 1969)

Sloboda

*Raz ma tvoja žiara stretla,
mal som oči plné svetla,
dnes sa svetlo v slzách topí,
krvavé sú tvoje stopy;
ležím ako kameň na dne,
šeptám si cez pery chladné:
Si bolesťou môjho vzdychu,
si ozvenou šťastia v tichu,
si príčinu mojej sůžby,
si predmetom mojej túžby
- bojom si ťa pričarím,
láskou si ťa obdarím*
(Malý kalendár, 1969)

Mexická pieseň

*Na slnku vášne túžba lásky uzretá,
jak tlkot srdca rytmom krvi udrie ťa,
raz sa v nej frajer v hrdom trilku kokoší,
raz dievka núka tisíc dravých rozkoší,
objíma srdce ako teplá tunika
a jako vtáča z dosahu ti uniká,
až kým sa city vo falzetku zalomia:
A ya-ya-ya-ya, paloma
a ya-ya-ya-ya, paloma...*
(Cielito lindo - Karty z Mexika, 1972)

Siesta na Pacifiku

*Lenivá vlnka
piesku sa líška,
ku tieňu slnka
plazí sa ztíška*
*Kvapôčky mora
trepú sa v sieti,
nevidíš tvora
- slniečko sviati.* (Cielito lindo - karty z Mexika, 1972)

Kocúr píše:

*Tak sa časy menia
Dokiaľ bolo v Stalinovi
ešte troška pary,
od úcty mu komunisti
bozkávali sáry.*

*Červení si o preteky
svoje huby drali,
len aby mu krajšie meno,
väčší titul dali.*

*Kto neveril, že je Stalin
vzorom všetkej krásy,
po lakopách drali z neho
aj zaživa pásy.*

*A kto jasnosť Stalinovu
nevelebil hlasne
mohol vedieť, že mu za to
navždy slnce zhasne.*

*Stalin všetku múdrosť zhtol,
v tom vraj nemal páry
a popri ňom aj mudrci
boli iba tmári.*

*Takto vravel v Moskve každý,
kým bol Stalin teplý
a kto by bol inak mienil,
po hlave ho klepli.*

*Malenkov ho takto chválil,
Chruščov nebol iný,
Bulganin tiež ospevoval
Stalinove činy.*

*A Molotov, keď sa svetom
s diplomatmi vláčil,
všetkých nútil, aby sa im
Jožko Stalin páčil.*

*Aj tuná bol Stalin bôžkom
bolševickým túzom,
tancovali podľa toho,
ako plieskal fúzom.*

*Ale sotva Jožko Stalin
navždy striasol päty,
nebol dobrý, ani múdry,
ale ani svätý.*

*Miesto chvály teraz naňho
zosypali hany,
vraviac, že bol krutý, mstivý,
nado všetko planý.*

*Tí, čo pred ním vari najviac
vrtievali chvosty,
nenechali teraz na ňom
ani dobrej kosti.*

*A kdekoľvek v svete žije
komunista pravý,
tak nadáva na Stalina,
ako Moskva vraví.*

*Inak vravieť ako Moskva
to by bola zrada
- aj parazól tuná nosia,
keď v Moskve dážd' padá.*
(Veľký kalendár Kocúra, 1975)

(Pokračovanie z 1. strany)

Päťdesiate roky a špeciálne rok 1950 bol pre Cirkev na Slovensku veľmi ťažký. Už 14. októbra 1949 pražské Národné zhromaždenie odhlasovalo cirkevné zákony. Podľa zákona č. 217 bol ustanovený Štátny úrad pre veci cirkevné, ktorého predsedom na Slovensku sa stal Ladislav Holdoš, býv. španielsky interbrigadista, člen Zboru povereníkov. V krajoch a v okresoch boli menovaní okresní a krajskí cirkevní tajomníci, ktorí navrhovali udelenie alebo odňatie tzv. štátneho súhlasu pre výkon pastoraácie každého kňaza. Biskupi svojím obežníkom z 21. októbra 1949 protestovali proti tomuto zákonu, lebo bol v rozpore s ústavou, ale kto sa vtedy v revolučnom ovzduší o to staral?! Veď aj v bolševickom Rusku Stalin vyhlásil v 30. rokoch „najpokrokovšiu a najdemokratickejšiu ústavu na svete“ a to v čase najhuštiejšieho obdobia politických procesov, prenasledovania a vraždenia tisícov a státisícov ľudí. Katolícke noviny štátna moc u nás odovzdala do rúk „pokrokových kňazov“ a tie 16. októbra 1949 priniesli článok, v ktorom sa takto zdôvodňovali opatrenia komunistického štátu: „Štát ponúka pomoc. Núka ju bez bočných zámerov... Teraz už ide len o obrodenie veriacich.“ (Irloniou osudu je, že Rudolf Slánsky, ako prvý tajomník KSČ zanedlho po februárovom prevzatí moci v roku 1948 označil Cirkev za „posledného a najnebezpečnejšieho nepriateľa...“, ale netrvalo dlho a teror ktorý ohlasoval a sám zavádzal, jeho samého postihol a skončil o pár rokov na šibenici aj s celým svojím ansámblom.)

V takejto vnútropolitickú atmosfére začali roku 1950 inscenované procesy s predstaviteľmi reholí a s horlivými náboženskými skupinami. Dňa 31. marca 1950 začal proces s jezuitskými rehoľnými predstaviteľmi, ktorí boli odsúdení na dlhoročné väzenie. V novembri 1950, ako sme už spomenuli vyššie, uväznili skupinu rehoľníkov (prevažne lazaristov) a laikov v Nitre. Avšak hlavnou udalosťou roka bola Barbarská noc, ako ju vo svojom diele nazval spisovateľ J. Ch. Korec. Bola to noc, ako píše vo svojej knihe „Od barbarskej noci“, ktorá bola „...ojedinelá za tisíc rokov kresťanstva na Slovensku a v Čechách. Noc, v ktorej naši vlastní ľudia, pohrdajúc dejinami a ich duchovnou náplňou vykonali to, čo neprišlo na myseľ ani Tatárom, ani tureckému panstvu, ani nikomu inému v predných dejinách nášho ľudu a národa. Noc, ktorá zostane navždy najtemnejšou a najbarbarskejšou nocou... Bola to noc, v ktorej boli zlikvidované všetky mužské rehole a ich kláštory...“, a ich obyvatelia: kňazi-rehoľníci, študenti, klerici, všetci boli internovaní do tzv. koncentračných kláštorov, aké boli po celom Česko-Slovensku, na Slovensku hádam najväčší a najznámejší z nich v Podolínci. Vykonávateľom príkazov „cirkevnej šestky“ v ÚV KSČ bol na Slovensku Ladislav Holdoš, ako povereník pre veci cirkevné.

Kardinál Korec uvádza vo svojej knihe spomienky spoluväzňa z Valdíc pátra Rabasa, ktorý ako dlhoročný väzeň v čs. táboroch zažil aj povestné uránové bane v Jáchymove a stal sa aj svedkom príchodu L. Holdoša do Jáchymova, kde ho starí „mukli“ vítali pokrikom: „Vítaj, ty červený arcibiskup!“ Istý čas, keď som už ako študent bol zamestnaný ako knihovník v Novinárskom študijnom ústave, stretal som ho na chodbe ústavu na Kapucínskom námestí i pri posedeniach ako zamestnanca tejto inštitúcie. Pochopiteľne, so mnou žiadne rozhovory nevedel, ale pamätám si ho, ako pomaly šúchal nohami po chodbe na druhom poschodí Domu novinárov. Počul som od kolegov, že mu nohy zničili vo vyšetrovacej väzbe. Mne vtedy ako študentovi nezorientovanému vo svetovom zápase dobra a zla nešlo do hlavy, ako ho mohli takto dokatovať vlastní súdruhovia, ktorým pred svojím zatknutím sám horlivo slúžil najskôr v Španielsku v službe Kominterny a potom doma... Osobne dúfam, a jeho správanie tomu do istej miery nasvedčovalo, že v jeho myslení k podstatnej zmene predsa len došlo...

Tieto skutočnosti a úryvky z knihy J. Ch. Korca k roku 1950 uvádzam preto, aby tí čitatelia, čo nezažili „tamtie časy“, vedeli si aspoň trochu predstaviť, v akej dobe a v akej atmosfére sa musel 26-ročný, ešte nevyšvätený rehoľník rozhodovať o svojom ďalšom osude, o svojom zaradení sa do nekompromisného zápasu o dušu človeka i ce-

Veľká ozdoba Slovenska a sveta

lého národa. Práve v čase jeho pobytu v Nitre jeho i jeho dvoch spolubratov navštívil Pavol Hnilica a doporčil im, aby sa dali tajne vysvätiť v rožňavského biskupa Róberta Pobožného, kde bolo všetko dohodnuté. Stalo sa tak 1. októbra 1950. Začiatkom roka 1951 zástupca provinciála navrhol a zariadil, aby bol páter Pavol Hnilica konsekrovaný za biskupa. Ale netrvalo dlho a v lete toho istého roku bol vydaný na P. Hnilicu zatykač, preto sa musel skrývať a neskôr tajne odišiel do zahraničia. Preto zástupca provinciála navrhol Jánovi Ch. Korcovi, aby prijal konsekráciu, to jest, svätenie na biskupa. Mladý, iba 27-ročný kňaz Ján Ch. Korec stál pred veľkým životným rozhodnutím, lebo si v plnej miere uvedomoval zodpovednosť, ktorá sa mu kladie na pleciah v čase najhuštiejšieho teroru voči Cirkvi v býv. Česko-Slovensku. Ale prijal to a stal sa tajným biskupom, pôsobiacim utiahnuto v robotníckom prostredí v Bratislave. Ako sám píše: „Ludsky som vkročil do tmy, nevediac, čo v najbližšej budúcnosti čaká... Aspoň matne som si uvedomoval, že som tentoraz celkom istotne nastúpil na cestu, ktorá sa v kresťanskej reči nazýva križová... nemýlil som sa. Táto cesta sa začala 24. augusta 1951.“

Nechceme ďalej podrobne sledovať jeho životné osudy, veď sú veľmi dobre zaznamenané v širokých spoločenských súvislostiach v jeho autobiografických knihách, ale tento úvod sme považovali za potrebné načrtnúť, aby sme pochopili aj ľudskú stránku pôsobenia tejto veľkej osobnosti Cirkvi a národa. V jeho opise doby a najzávažnejších vlastných životných udalostí nie je žiaden pátos, na mladého človeka až zrelé uvažovanie a zvažovanie všetkých okolností svojho ďalšieho pôsobenia, a predsa vo svojom ďalšom živote vyzrieva na obozretného, ale cieľavedomého, neústupného a vytrvalého pastiera svojho stáda a neskôr na verejnosti i na odvážneho obrancu ľudskej dôstojnosti a práva. Aspoň v skratke uvedieme, že za svoju tajnú biskupskú činnosť a tajné vysvätenie 120 kňazov, ako aj za jeho tajnú pastoračnú a organizačnú činnosť tajnej Cirkvi ho česko-slovenská justícia 21. mája 1960 odsúdila za vlastizrada na 12 rokov väzenia, z ktorých si 8 rokov odsedel v povestnej valdickej kartúze.

Osem stratených rokov? Ako sa to vezme. Ako to už predom mnou bolo povedané, jeho súd znamenal aj jeho zverejnenie v Cirkvi, v Česko-Slovensku i na celom svete. Stalo sa to v čase veľkého ohrozenia z možnej konfrontácie dvoch civilizáčnych smerov (Karibská kríza), ale aj v čase, keď sa začal naplňovať ešte nikým nebadaný jeden z prísľubov Matky Božej z fatimského posolstva svetu z 13. júla 1917! Za Dubčekovej jari je rehabilitovaný, odchádza do Ríma, kde mu vtedajší pápež Pavol VI. na audiencii daruje svoje insignie ako milánskeho arcibiskupa. Aj touto návštevou stále viac vchádza do povedomia svetovej verejnosti, ale čs. štátne orgány po obsadení republiky vojskami Varšavskej zmluvy sa k nemu správajú opäť surovo. V roku 1974 mu dokonca zrušia rehabilitáciu a nepovolila mu účinkovať ako kňazovi v pastoraácii. Dokonca niet ani dostatočne ponižujúceho zamestania, do ktorého by ho mohli prijať. Do dôchodku odchádza ako opravár výtáhov v Petržalke.

Ale svet sa mení. Rozrastá sa disident-ské hnutie v Česko-Slovensku i v ostatných komunistických krajinách. Mnohí bývalí ortodoxní marxisti sa stávajú aj navonok odporcami komunistických režimov ako tzv. disidenti. Tí rozľadenejší cítia, že niečo

veľké sa približuje. Aj na zakríknutom Slovensku to vriee, najmä u ľudí, ktorí nestratili vieru a spojenie s Cirkvou. Jedným z organizátorov neformálnych náboženských hnutí a samizdatovej náboženskej literatúry i pašovania náboženskej literatúry zo zahraničia je odtajnený biskup v montérkach. Už nie je sám, nasledujú ho spolubratia v Ríme, v Kanade, v Mníchove, nasledovníkov má aj v Hlase Ameriky. Spomeniem aspoň dvoch: nezabudnuteľných Antona Hlinku v Mníchove a Františka Lysého vo Washingtone.

Nová duchovná atmosféra, ktorá zbaňuje ľudí strachu, dáva priestor nezvyklému prejavu odporu, ktorý prepukne navonok 25. marca 1988 vo sviečkovej manifestácii. Do histórie tajnej cirkvi na Slovensku vošla pod menom Sviečková manifestácia či demonštrácia alebo Bratislavský veľký piatok.

Hoci to bola pokojná manifestácia občanov za náboženské a občianske práva a slobody v socialistickej Česko-Slovensku, ktorá sa odohrala na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave,

miestne orgány politickej moci si žiadali exemplárny trest a radikálne potlačenie slobodného prejavu obyvateľstva. Dnes s odstupom času môžeme túto manifestáciu považovať za vyvrcholenie aktivít tajnej cirkvi v komunistickom Česko-Slovensku. ŠtB vedela, čo sa pripravuje a nechcela ešte viacej šíriť popularitu slovenského biskupa J. Ch. Korca vo svete cez zahraničné médiá, preto ho pre istotu na tento čas izolovala vo svojich priestoroch. Nebyť toho, bol by na Hviezdoslavovom námestí ako dobrý pastier na čele svojho stáda. Keď sa ho neraz pýtali, prečo sa nehlásil k disidentom, odpovedal stručne a jasne: „Nebol som disidentom, ja som len bránil Cirkev a náboženskú slobodu.“

Ak odhliadneme od evanjelistov a niekoľkých cirkevných otcov a plodných spisovateľov, v dejinách Kristovej Cirkvi je málo takých pastierov, ktorí by zanechali také rozsiahle literárne dielo nasledujúcim generáciám, ako náš otec kardinál Korec.

Jeho literárne dielo je už završené. Do jeho starostlivo pripravenej personálnej biografii vydané v minulom roku Tmavským samosprávnym krajom, resp. jeho

Knižnicou Juraja Fándlyho v Tmave

budú pribúdať nové záznamy aj po jeho odchode do večnosti, ale iba z pera tých, čo o tejto veľkej postave novodobých dejín Slovenska budú písať a tých, čo sa budú vracat' k jeho odkazu, študovať jeho dielo ako nevyčerateľnú studnicu poznania Kristovho učenia v zameraní na súčasnosť, ktorú už bez ostychu nazývame apokalyptickou. Táto veľmi starostlivo spracovaná bibliografia na 207 stranách zaznamenáva celé jeho obrovské literárne dielo, ako aj všetky preklady jeho kníh v zahraničí, doterajšie ohlasy na jeho diela a jeho spoločenskú aktivitu v tlači a v masmédiách, rozhlasové a televízne relácie, slovom všetko, čo bolo doteraz zaznamenané na papieri alebo iných technických nosičoch informácií. Je to doteraz 1211 bibliografických záznamov. Toto bibliografické dielo je neoceniteľné pre literárnu históriu i pre všeobecné dejiny Slovenska.

Ak je na jednej strane autor bol univerzálnym katolíckym náboženským spisovateľom, tak na druhej strane v niektorých svojich dielach je výsostne národný a slovenský. Práve nedávno vyšlo vo vydavateľstve Lúč už v poradí štvrté doplnené vydanie jeho známeho diela: „Tisíc rokov Slovenska s Cirkvou“ v rozsahu 896 strán. Keď hovoríme o historickej literatúre a spisbe kardinála Korca, zvyčajne predovšetkým toto jeho dielo, ktoré zaznamenalo veľký ohlas vo verejnosti i medzi odborníkmi. Splnilo svoju úlohu vo vzťahu k verejnosti, i vo vzťahu k mladšej slovenskej kresťanskej orientovanej garnitúre historikov, ktorí odkrývajú pravdu neraz ochádzajú, alebo priamo zatracovanú historikmi, poplatnými v minulosti svojej stránickej príslušnosti.

V tejto knižke autor hovorí o všetkých ťažkých obdobiach našich dejín, keď naša existencia v tomto geografickom priestore bola ohrozená: rozrušenie prvej, úspešne sa vzmáhajúcej ríše Slovenov na strednom Dunaji, ako aj veľkolepého diela Sv. Cyrila a Metoda v založení prvej samostatnej cirkevnej provincie s liturgickým jazykom staroslovenkým a podriadenie jeho obyvateľstva záujmom cudzích nájazdníkov, vpád Tatárov, dvestoročné živorenie v tieni osmanského polmesiaca a v sebazničujúcich povstaniach proti Habsburgovcom, až po dlho očakávané víťazstvo kresťanských vojsk pri Viedni v r. 1683 a storočie rozmachu stredo-európskej civilizácie. Aj v týchto obdobiach našej pohnutej minulosti môžeme hľadať paralely s dneškom. Pravdu povediac, celá tvorba kardinála Korca je písaná z historického aspektu, aj keď je to literatúra náboženská či apologetická.

Človeku je smutno, keď si uvedomí odchod do večnosti takej veľkej, vplyvnej a milovanej osobnosti, akou bol otec kardinál Korec. V osobnom styku vľúdny, ústretový, ktorý nikoho neodmieta a každému návštevníkovi sa venoval s plnou pozornosťou. Už niet za kým ísť po radu a povzbudenie... Na druhej strane zanechal nám obrovské a neoceniteľné literárne dielo, pokrývače všetky problémy moderného človeka. Poskytol nám také návody, čo majú univerzálnu a trvalú platnosť a budú nám na osov aj pri riešení nových problémov

nášho života v rýchlo sa meniacom svete, ktoré v čase jeho životného pôsobenia ešte len dozrievali v intelektuálnych centrách globalistických plánovačov. S vďakou naň spomínajme za to, že nám svojim osobným charizmatickým pôsobením i svojim literárnym odkazom vychoval mnoho vynikajúcich osobností, ktoré nadväzujú na jeho celoživotné úsilie v obrane prirodzeného, Božieho poriadku. Že nám vychoval nových ľudí, ktorí nepodľahnú mámeniu zlatého teľaťa... a neuhnú ani pred hrozbami.

Zostane nám vždy príkladom toho, ako treba pristupovať k novým nebezpečným sociálnym javom vo svete, ktoré všetky najšor sa rodia v ľudskej mysli a vo vhodnom čase vystúpia na verejnosť s novým programom pre ľudské šťastie aj proti Božiemu poriadku. On sám napríklad už počas svojich štúdií filozofie hneď po vojne v Tmave a v Brne ako jeden z mála študentov si uvedomil potrebu štúdia nebezpečnej ideológie, ktorej implementácia do života v našich krajinách bola iba otázkou času. Študoval marxizmus z aspektu tradičnej kresťanskej civilizácie, čoho dokladom je jeho licenciátska práca pod názvom Filozofické základy dialektického materializmu: ku kritike jeho dialektiky, noetiky, a metafyziky. Táto okolnosť je veľmi poučná a môžeme povedať, že je pozitívnym príkladom pre naše súčasné kresťanské intelektuálne prostredie každého druhu v dobe, ktorá prináša nové ohrozenia pre slobodný vývoj ľudského rodu a jeho duchovný rozvoj. Sme svedkami cieľavedomého a istými mocenskými centrami usmerňovaného útoku na tradičnú kresťansko-judaistickú civilizáciu novou ideologickou inoktrináciou. Nahľadávajú sa tradičné základy ľudského myslenia, tradičná morálka a kultúra, aby sa v takto morálne rozloženom a odludštenom sociálnom prostredí mohla implantovať nová protikresťanská ideológia. Nie je náhodné, že práve vydavateľstvo Lúč, pri zrode ktorého stál biskup J. Ch. Korec, vydalo pohotovo preklad knižky nemeckej sociologičky Gabriely Kubovej: „Globálna sexuálna revolúcia“.

Odpoveďou Jána Ch. kardinála Korca na nové výzvy a ohrozenia, ktorých sme v súčasnosti svedkami, je jeho príklad, jeho celoživotný zápas a obrovský duchovný poklad v jeho literárnom diele, čo nám zanechal: Držme sa zdravého rozumu, vychovávajme svoje potomstvo verné odkazu našej cyrilometodskej tradície, viere našich predkov a ich mravnému základu. Čtíme si a nasávajme od detstva odkaz našej národnej kresťanskej histórie, aby aj naše potomstvo zostalo pevne duchovne zakorenené. Neustupujme, ale bráňme sa v každej situácii, seba i svoje mravné hodnoty po jeho vzore. Lebo ak sa dáme za lacné pozlátko premeniť na konzumenta súčasnej kultúry, ktorej veľká časť je nesená prúdom sexuálnej revolúcie, čoskoro sa rozplynieme pri súčasnom sťahovaní národov a budeme poslúchať tých, ktorí si hája svoju tradíciu, vieru a mravy, aj keď dnes sú iba utečencami.

Doba je neobyčajne vážna a na našu mládež sa sústreďujú tie sily, čo chcú ovládnuť nielen nás, ale celú Európu. Netreba veľa k tomu, aby každý človek pochopil, že súčasný zápas o človeka sa vedie - ako ináč?! - v prvom rade na duchovnej a mravnej úrovni. Na tej úrovni, na akej po celý život pracoval a vydával svedectvo svojím životom a tvorbou Ján Chryzostom kardinál Korec.

Na poslednej rozlúčke mali sme možnosť si vypočúť veľa pekných slov o zosnulom, ktoré majú spoločného menovateľa v tom, že vzdávajú úctu a vďaku veľkej osobnosti Cirkvi i národa, svedkovi, vyznavačovi, mysliteľovi a spisovateľovi, ale hlavne vždy - dobrému človeku, ktorý hájil nekompromisne spoločné dobro nás i sveta. On sa stal skutočnou ozdobou Slovenska! A preto na záver sa nehodí uviesť nič výstižnejšie, než zopakovať slová hlavného celebranta zádušnej bohoslužby v Nitre, krakovského arcibiskupa Stanislava kardinála Dziwisza, ktorý parafrázujúce slová indického básnika Thákura povedal: „Neplačme, radujme sa, že bol a že bol náš!“ A pamätajme tiež na jeho odkaz z testamentu: „Svoje presvedčenie viery som šíril apoštolátom a vkladal som ho aj do svojich početných kníh, v ktorých je vyjadrený môj duchovný testament i odkaz pre slovenský národ.“

Moje spomienky na Jána Chryzostoma kardinála Korca, SJ

Ako kňaz pôsobiaci na rôznych miestach Trnavskej arcidiecézy som ho poznal len z počutia a mal som presvedčenie, že je to hrdina viery, ktorý túto vernosť dokazoval tým, že bol zatvorený a potom po prepustení z väzenia nemohol pôsobiť ako kňaz a biskup. Svoj kňazský život prežíval ako robotník na rôznych postoch svojho zamestnania. Keď sme osobne spoznali, bolo už cítiť, že sa začínajú lámať ľady vtedajšieho politického systému a prichádza pád.

V roku 1988, keď som bol biskupom, ma navštívil v budove biskupského úradu. Tento rozhovor ma veľmi oslovil a v ňom som mu pripomenul, že by som sa maximálne usiloval o to, aby sa dostal do pastoraácie. On však skromne odpovedal na tento môj návrh, že v podstate si na život disidenta zvykol.

Po rozhovore sme sa priateľsky rozišli. Keď prišlo k môjmu menovaniu za arcibiskupa pozval som ho na slávenie Eucharistie, ktorá sa uskutočnila v Katedrále sv. Jána Krs-

titeľa a zároveň i na pohostenie na biskupskom úrade. Toto pozvanie prijal a prišiel na slávenie Eucharistie, kde mi po postkomúnii povedal, že preberám do rúk žezlo ja a uistil ma o svojich modlitbách.

Po skončení sv. omše som prišiel do budovy biskupského úradu a každý biskup mal vizitku, aby vedel, kde má sedieť. Zaujímavé, že tieto vizitky kontroloval zamestnanec Cirkevného úradu a prišiel za mnou s poznámkou, ako to, že je tam aj Korcova vizitka. Ja som mu na to odpovedal, že to je samozrejme, veď je biskup.

Po páde režimu bol vymenovaný za nitrianskeho sídelného biskupa. Od tej chvíle sme sa veľmi často stretali a vzájomne si pomáhali. Je zaujímavé, že sme mali jednotné názory nielen v oblasti cirkevného života, ale aj občianskeho. Napr. v otázke podávania sv. prijímania sme obaja hlasovali za podávanie tradične do úst, a nie na ruku. Rovnako ešte aj na bývalej Konferencii biskupov Českoslo-

venska v Prahe sme zastávali rovnaký názor, aby boli dve samostatné konferencie a mohol by som uviesť viacero príkladov v tejto názorovej jednotne.

Musím povedať, že Ján Chryzostom kardinál Korec, SJ, bola osobnosť katolíckej Cirkvi a slovenského národa. Bol hrdinom, ba potvrdzujem, že aj martýrom.

Patrí medzi disidentov bývalého režimu. Mal mnohé príkorria zo strany štátnej moci, ktorá ho neustále sledovala, predvolávala na výsluchy a robila mu úskalia. Boh však bol vždy s ním, pevne stál sa svojich zásadách a bránil práva a slobodu svätej Cirkvi.

Dôkazom našej jednoty v názoroch je aj to, že keď som mal ja vo svojej biskupskej službe rušné chvíle, on jasne povedal, že sme sa poznali, a teda vedeli sme, komu dôverovať a nikdy nezapochyboval o seredskom dekanovi.

Som mu za to nesmierne vďačný.

Som smutný z toho, že ho niektorí jeho

spolupracovníci v minulom režime pri službe jeho nitrianskeho biskupa akosi opustili. Ešte smutnejší som z toho, že sa našli aj teraz po jeho smrti takí, ktorí mu zazlievali, že komunikoval s verejnými štátnymi činiteľmi. Veď biskup ako verejná osoba musí komunikovať s každým bez toho, či je takej alebo onakej príslušnosti a názorov.

Ďakujem mu za všetko, čo urobil pre Cirkev na Slovensku za minulého režimu. Ďakujem mu za jeho jasné postoje, ktoré bránil napriek úskaliam a príkorriam, ktorým sa mu dostalo, rovnako ako aj za to, čo urobil ako nitriansky sídelný biskup. Modlím sa za neho, aby ho Pán prijal do spoločenstva svätých biskupov v nebi a jeho verný život Bohu, Cirkvi a národu mu odmenil večným životom. Nech odpočíva v pokoji, nech mu je slovenská zem, ktorú tak miloval, ľahká a dovidenia v nebi.

JÁN SOKOL

emeritný arcibiskup-metropolita

Ján Chryzostom Korec, kardinál a emeritný biskup najstaršej stredo-európskej diecézy, založenej v 9. storočí v Nitre, sa narodil 22. januára 1924 v Bošonoch a opustil nás len prednedávnom 24. októbra 2015. Je autorom mnohých monografií, čo dokazuje aj sumarizačný výpočet literárneho vedca Petra Libu, ktorý v štúdiu Ján Chryzostom Korec - kňaz a spisovateľ, zaradenej ako úvodný príspevok v zborníku s názvom Život a dielo Jána Chryzostoma Korca, spomína 83 knižných monografií, vydaných v rozpätí rokov 1948 - 1998.

Svoju juvenilnú tvorbu (básne, recenzie, eseje, úvahy a pod.) začal uverejňovať v študentskom časopise Rozvoj, a to už počas štúdia na gymnáziu v Kláštore pod Znievom. Jeho orientácia na spirituálnu tvorbu je tu zjavne prítomná a možno povedať, že sa v nich postupne profiloval autor, ktorého Peter Liba neskôr označil za rozvíjateľa duchovno-kresťanskej tradície, napájajúcej sa na domáce, európske i svetové trendy katolíckej orientácie. I preto ho v súčasnosti možno priradiť k veľkým (stredo)európskym kresťanským mysliteľom podobného formátu ako Pavol Strauss či Jozef Tóth.

V májovom čísle časopisu Rozvoj z roku 1943 uverejnila redakcia mladému Jánovi Korcovi tzv. alegóriu, resp. úvahový text s názvom Kríž na hore, osnovaný na významovej opozícii hore - dolu. Základným motívom je tu kríž, stojaci na vrchole hory, na ktorý keď vystúpi horolezec a „zastane po boku kríža, až teraz chápe a báda rozdiel dvoch svetov. Až teraz je povýšený na kráľa stvorenia, až teraz sa cíti pravým vládcom živlov. Tam dolu hustý vzduch, tu hore pri kríži čistý a priezračný. Tam dolu obmedzený priestor, tu hore sa so stúpaním výšky rozširuje okruh viditeľna a oko vnímajúceho zachytáva široký komplex obrazov, ktoré po premietaní vyvolávajú v duši mohutný dojem harmónie a krásy okolitého sveta.“ V sémantickej zhode s biblickými podobnosťami však poukazuje mladý autor na kľukatú a strmú cestu, ktorá vedie k tomuto krížu, čo prorocky predznamenáva - ako uviedol Jozef Melicher v štúdiu Juvenilie Jána Korca, publikovanej v knihe Zamlčovaná literatúra - „strastiplnú životnú cestu otca kardinála“. Bohoslovec J. Ch. Korec mal však už v danom období bytostne jasne vyprofilovanú predstavu, za kým sa po tejto ceste bude uberať. Zdôraznil to i v básni Nech kotvím, publikovanej v novembrovom čísle časopisu Rozvoj z roku 1943: „Nech kotvím v Tebe myšlienkou / vo všetkých žitiá záto-

Na rozlúčku so šľachetným človekom

kách, / nech Tvojou láskou preveľkou / si svetlom v srdca temnotách / a v Tebe raz nech vplyniem... // Čo osoží mi lások dar, / keď stratím Teba, Jednu? / Keď stratím Teba, Život, Vár / a získam lásku biednu, / keď Teba Lásku miniem? // Žiť s Tebou, Láska v dávaní, / abo sa šťastia zrieknuť. / Žiť v Tvojom, Láska uznání, / alebo na prach zmáknúť: / Bez Teba, Láska, zhy-niem“ (Korec, 1943c, s. 61).

O mesiac neskôr mu v zmienenom periodiku vyšiel článok, v ktorom analyzuje dve knihy talianskeho spisovateľa a konvertitu Giovannioho Papiniho Hotový človek a Odbavený človek. Prostredníctvom nich poukázal na Papiniho život, ktorý bol najskôr osnovaný na radikálnom odmietaní viery, hnaný túžbou „obrodiť svet bez Boha, proti Bohu“. Až neustály nepokoj, podlomené zdravie, fanatický boj proti kresťanstvu i vnútorná rozvrátenosť ho privedla k Bohu: „Prestal klamať sám seba, rozhodol sa pre iný život, pre život v Kristovi.“

Na cestu za zmienenou Láskou s veľkým „L“, symbolizujúcim osobu Ježiša Krista ako najväčšej možnej podoby lásky, nastúpil Korec už v roku 1939, keď vstúpil do rehole Spoločnosti Ježišovej. V roku 1950 bol tajne vysvätený za kňaza a o rok neskôr za biskupa. Počas likvidácie kláštora komunistickým režimom (tzv. barbarská noc alebo Akcia K - túto noc nazval Ján Chryzostom Korec najtemnejšou a najbarbarskejšou, a to nielen pre neslýchaný čin proti tisícom rehoľníkov či rehoľníčiek, ale aj pre neslýchaný čin, ktorý sa tým spáchal proti kultúre a duchovnosti nášho národa) bol internovaný v Jasove, Podolínci a Pezinku. Napokon odišiel do civilného života. Stal sa robotníkom, ale naďalej tajne vykonával biskupskú službu. V roku 1960 bol však komunistami odsúdený na 12 rokov väzenia za vlastizradu. Väzený bol v Prahe na Pankráci, Ruzyni a Valdiciach. V Korcovi napriek ťažkému životnému údolu, podobnému osudom mnohých ďalších duchovných, ale i laikov, ktorých vedomie obety a utrpenia naplnila vernosť Kristovi a učeniu Cirkvi, dozrieval duchovný výraz ľudského charakteru, ktorý je zreteľne obsiahnutý v diele, vznikajúcom v danom období. „Trilógia „dokladov a spomienok“ J. Ch. Korca

Od barbarskej noci vychádzala vo vydavateľstve Lúč od r. 1990 do r. 1993 v troch častiach. Prvý diel ukončil autor 8. decembra 1976, druhý diel s podnázvom Na slobode ukončil 20. septembra 1989 a tretí diel Listy z väzenia ako pokračovanie druhej časti vyšiel r. 1991. Trilógia Od barbarskej noci je časovým a symbolickým označením dramatickej udalosti novodobých slovenských dejín, hodnotovým označením počiatku programovej deštrukcie, násilia a negácie kresťanského duchovného základu nášho človeka, Cirkvi ako nositeľky ne-pretržitej prítomnosti Kristovho evanjelia, jeho programu lásky a záchranu ľudstva, počiatku a fyzickej likvidácie duchovenstva na Slovensku. Za názvom sa skrýva bohatá, obdivuhodná a pestrá dokumentácia životného diania a zápasu o pravdu“ (Peter Liba, 1995, s. 142). Korcove listy z väzenia však neodrkadajú jeho vonkajší život, ale prostredníctvom vnútorného života autora dokumentujú princípy spoločenskej krízy, a tak vydávajú úprimné a osobné svedectvo veriaceho človeka, ktorý si zachoval ľudskú dôstojnosť i v ťažkých časoch komunistickej totality, pričom „zjednocujú v jednom životnom príbehu „chvíle života a chvíle dejín“, ako sa človek stáva súběžníkom rozhodujúceho diania spoločenstva, národa, ľudstva“ (Peter Liba, 1995, s. 144). Jeho cieľom je prispieť svojou troškou životného príbehu do veľkého príbehu sveta, a to rozmnožením dobra vo svete, čím chce zanechať po sebe dobrú stopu, viditeľnú pre iných, pretože len dobrý človek naplnia každý deň zmyslom. „Jeho odchod nie je potom prehra. Je to naplnenie v dôvere...“ (J. Ch. Korec).

V centre tvorby J. Ch. Korca teda „stojí človek so všetkými problémami svojej ľudskej prirodzenosti, prostredia a doby. Aj preto sa v listoch z väzenia vyjadruje k mnohým moralitám i amoralitám súčasného človeka a mládeže, k spoločenským nešvárom, plytkostiam a povrchnostiam. Znalosť ľudskej duše, bezprostredná skúsenosť drám a tragik spoluväzňov a hodnotová miera kresťanského života sa odrazili v mnohých komentároch, radách, upozorneniach i kritikách, odosielených svojim najbližším“ (Peter Liba, 1995, s. 156).

V čase politického uvoľnenia roku 1968 J. Ch. Korca prepustili na slobodu a opäť sa zapojil do obnovy náboženského života spoločnosti. Popri filozoficko-spirituálnych esejach, pastoračno-homiletických dielach a prácach so širokým záberom otázok i problémov náboženského života na Slovensku (k najvýznamnejším dielam danej žánrovej profilácie patria Úvahy o človeku 1, 2 (1980, 1986; 1992, 1993) a Človek na cestách Zeme (1997, 2009), v ktorých vydáva osobné svedectvo o živote, človeku a Bohu. „V podstate mu ide o hlboké (hlbinné) a komplexné poznanie „vnútra vecí“ a toho podstatného, čo dáva veciam pravý zmysel. (...) „Údiv“, toto pomenovanie aktu poznávania sa ukazuje ako jeden z centrálnych pojmov Korcovej noetiky. Zaiste treba ho vidieť v spojitosti s neotomistickým prístupom k chápaniu sveta, vecí, resp. v negácii descartovského dualizmu a v prekonávaní jednostranne zdôrazňovaného zmyslového vnímania. Na istom mieste sám hovorí, že v technizovanom svete ľudia „stratili zmysel pre údiv nad životom a svetom“, lebo sa im už všetko stalo samozrejším“ (Peter Liba, 1999, s. 30). Následne však dodáva, že práve tento údiv je podnetom, aby človek začal myslieť a tvoriť plnší, hlbší a pravdivější obraz o svete, seba samom a rozvoji života), vznikali paralele (v čase robotníckeho života autora v r. 1971 - 1989) diela z oblasti kresťanskej histórie, pričom viaceré boli upravené a doplnené pre knižné vydanie po roku 1990: Cirkev v zápase storočí (1980), Cirkev v dejinách Slovenska (1989), Kríž vo svetle pravdy (1989) či S úctou voči dejinám (1993). Viliam Judák, ktorý hodnotí v štúdiu Teologický pohľad na dejiny v tvorbe J. Ch. kardinála Korca predstavuje dejinnej cesty Kristovej Cirkvi cez prizmu Korcovho hlbšieho (nielen vedeckého či odborného) bádania, nachádza výpoveď človeka nad tajomstvom kresťanských a národných dejín v zmysle toho, čím je preňho Cirkev, ktorá nás vychováva už viac ako tisíc rokov: „Má modlitby, ktorým načúva pole i les. Vie, ako sa žehná voda i chlieb. Zatiaľ čo pokolenie mojich dní padá jak piesok do ničoty, Cirkev čnie jak bralo do večnosti. Objíma národy a

kontinenty a jej dych vane cez všetky pokolenia. Miera jej vernosti nie je vernosť ľudská a miera jej rokov nepozná jesene ... Všetko, čo ona nepremení, porozkladá smrť ... odpúšťa i nepriateľom, je ochotná im slúžiť a obväzovať rany. Cirkev je cestou všetkých našich ciest a po nej putujú tisícročia k Bohu. Preto v nej žijem, preto ju bránim.“

Napokon súčasťou Knižnice viery je okrem už viacerých zmienených diel aj čitateľsky veľmi úspešné dielo J. Ch. Korca s názvom Rok nad evanjeliom, ktoré vyšlo prvý raz v roku 1991 a po druhý raz v roku 2000. Spadá do kategórie Korcových diel, prostredníctvom ktorých dokáže, svojou rozvinutou schopnosťou komplexnej interpretácie biblických textov (Starý i Nový zákon), aplikovať istý východiskový citát z Písma na život dnešného človeka. Deje sa tak práve kvôli tomu, že J. Ch. Korec vníma všetko, čo napr. evanjeliá zaznamenávajú o Kristovom živote, ako zjavenia a znamenia spásy. „V evanjeliách sa neopisuje privátny Kristov život, ktorý by mohol byť pre nás len zaujímavosťou, ako sú pre nás zaujímavé príbehy zo života veľkých ľudí. V evanjeliách nie je nič v tomto zmysle súkromné - všetko slúži spásu a pre spásu bolo aj napísané, „aby sme uverili“. (...) Všetko nám má poslúžiť na pochopenie tajomstiev, a najmä tajomstva celku.“

Kniha Rok nad evanjeliom tak obsahuje 365 krátkych textov, tzn. na každý deň jeden, ktoré pomáhajú čitateľovi vniesť Ježišovo ducho do myslenia, cítenia a konania v jeho každodennom živote. K dielam z tohto žánrového okruhu patria, napr. Nad evanjeliom podľa Lukáša (1994), Nad Starým zákonom (1994), Evanjelium - zážitok novosti (1995), Nad evanjeliom podľa Jána (2014).

I v súčasnosti tak tematicky, problémovo, žánrovo, štýlovo a mnohovýznamovo bohato členené „Korcovo spisovateľské dielo vyznieva pred nami ako monument, ktorého obsahom a cieľom je dynamická, sústavná, tvorivá, zámeraná a účinná katechéta“ (Peter Liba, 1999, s. 24), pretože, ako hovorí sám autor, „byť človekom nie je ľahké.“

JÁN GALLIK

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Nech sú historické, ekonomické či geopolitické faktory akokoľvek významné, nenapomáhajú pochopiť správanie ľudí v hrozivých vojnových udalostiach, ak v nich nerozpoznáme inkarnovanú prítomnosť extrémne intenzívnych emócií (afektov, nálad) nenávisti. No odkiaľ prichádza, kde pramení táto nenávisť? Bolo by omylom vidieť jej korene v dájakom vrodennom ľudskom sklone k násiliu. „Téza, že príčinou vojny je vrodená ľudská deštruktivnosť, sa musí zdať absurdná každému, kto má hoci aj nepatrné dejepisné vedomosti. Babylončania, Gréci a všetci štátnici až po naše časy plánovali svoje vojny z dôvodov, ktoré považovali za veľmi realistické. ... Vojna mala veľa motívov: pôda, ktorú chceli obrobiť, bohatstvo, otroci, suroviny, trhy, expanzia - a obrana. V určitej situácii sa medzi príčinami vojny objavila túžba po pomste alebo ničivá vášeň niektorého kmeňa, ale také prípady nie sú typické. Názor, že k vojne vedie ľudská agresia, je nielen nerealistický, ale priam škodlivý. Odváža pozornosť od skutočných príčin a oslabuje odpor proti nim.“ (FROMM, E. : Anatomie lidské destruktivity. Můžeme ovlítnit její podstatu a následky? Praha: Nakladatelství Lidové noviny 1997, s.211.) Takže stále sa mi navracia otázka prepojenia týchto tendencií ľudskej duše s niektorými sociálnymi procesmi, ktoré vedú k vojne. Nepýtam sa teda na príčiny vojny, ale na špecificky ľudské faktory, ktoré ju umožňujú. Pretože „konflikty a vojny neprebíhajú na biologickej úrovni prežitia a boja o existenciu. Sú stretnutím medzi ideológiami či symbolickými svetmi. Ešte presnejšie, sú výsledkom magicky hypostazujúcich slov, ako nacionalizmu, slobodné podnikanie, dogma viery a iné, ktoré z určitých aspektov veľmi dobre vyjadrujú realitu, ale sú úplne nerealistické v inej situácii na základe známeho a zhubného procesu zvečnenia pojmov“ (BERTALANFFY, L. von: Člověk - robot a myšlení. Psychologie v moderním svete. Praha: Svoboda 1972, s.63.) Práve táto výhradne ľudská schopnosť vytvárať symbolické svety myslenia, jazyka a sociálneho správania sa môže stať základom tých najnebezpečnejších a zhubných foriem agresivity.

Spoločnosť, v širšom kontexte, utvárajú skupiny ľudí, ktoré sú vymedzené ako jeden integrovaný inštitucionálny celok prostredníctvom sociálnej symboliky. (Sociálna inštitúcia ako symbol, ktorý spája.) Práve pomocou nej sa jednotlivci včleňujú do spoločnosti. No súbežne s tým prebieha proces sociálnej „produkcie“ jednotlivcov. Prvá vec, ktorá sa človeku v živote zjaví, je druhý človek. Človek sa narodí medzi kameňmi, kvetmi ani zvieratami, rodí sa do rodiny, do tej zázračnej ľudskej inštitúcie, ktorá neexistuje nikdy v izolácii, ale vo večnej existenciálnej súvislosti so svetom. Ľudia sú prvá vec, s ktorou sa človek vo svete stretne. Svet, v ktorom má žiť, je svetom zloženým z ľudí. V živote človeka teda ľudský svet predchádza stretnutiu s kameňom, kvetom, zvieratom. Všetky ostatné vrstvy sveta vidíme cez záclonu sveta, do ktorého sme sa narodili a v ktorom žijeme v nepretržitej existenciálnej spätosti s ním. A keďže v tomto svete okolo nás ľudia predovšetkým spolu, medzi sebou i s nami rozprávajú, vstúpajú nám zároveň svoje názory a myšlienky o všetkých veciach nášho sveta, ktorý vidíme cez tieto prijímané (osvojované, nanucované) názory. Práve tieto názory iných o nás nám nedovoľujú zotrvať bez rozpakov v pokojnom spĺvaní so svetom, v stratenosti medzi vecami, v existovaní mimo seba. Takto energetizovaní sa uťahujeme do seba, aby sme si utvá-

rali svoje názory o veciach a ľuďoch, aby sme tvorili idey o nich a projektovali možné spôsoby ich ovládnutia alebo spolupráce s nimi a aby sme napokon opäť vošli do sveta a konali v ňom podľa svojho plánu.

Ale vo všetkých týchto štádiách pôsobí spoločnosť, ktorá musí „ukut“ surový materiál duše človeka, tejto bytosti s darom reči tak, aby sa táto bytosť naučila jazyk, aby uznávala existenciu iných ľudí, aby sa nesprávala akoby bola centrom sveta a ostatní ľudia boli iba čírymi vecami, predmetmi jej túžob, ale aby žila

JOZEF PAUER

Nový svetový (ne)poriadok, stará nenávisť

v súlade so zákonmi, normami a hodnotami tejto spoločnosti. Počas tohto dlhého a bolestivého socializačného procesu sa človek chciac-nechtiac, vlastne nechtiac a nevedomky vzdáva svojich najhlbších pudov a túžob. Nikdy sa ich nevzdá úplne, veď neprestáva snívať o prekročení niektorých sociálnych noriem a neraz ich aj poruší. No vo svojom reálnom správaní ich opúšťa. A aby sa ich naozaj zriekol, spoločnosť mu za ne musí ponúknuť náhrady. Ako takéto náhrady slúžia predovšetkým systémy sociálnych významov, mytológie, náboženstvá, ideológie alebo ešte inak vyjadrené, sociálne symboly: obec, štát, občan, transformácia, globalizácia, budovanie socializmu, budovanie kapitalizmu, budovanie globálneho blahobytu, ríša slobody, ríša zla, rovnosť, bratstvo, solidarita, my, oni a tak ďalej. Takisto mu poskytne sociálnu identitu, do ktorej sa môže „obliecť“, rolu či role, ktoré má hrať. A človek ich hrá, či skôr nehrá, on verí, že je dobrý zamestnanec, verejný činiteľ, učiteľ, manželka, manžel, výtržník, deviant, celebrita, utečenec, športovec či futbalový fanúšik. Všetky tie role, s ktorými sa človek potrebuje identifikovať, pretože bez nich by nedokázal v spoločnosti existovať, mu spoločnosť ponúka v súlade s jeho konkrétnym postavením v nej. Je potrebné vytvoriť väzbu, pocit spolupatričnosti s konkrétnou komunitou, obcou, spoločnosťou. A na otázku „Kto sme?“ máme k dispozícii sociálne zavedenú odpoveď: Sme ľudia, nie zvieratá, sme civilizovaní, a nie barbari, sme kresťania, nie moslimovia, (alebo moslimovia, a nie kresťanskí neveriaci). Avšak za všetkými týmito abstraktnými určeniami neprestáva pôsobiť my. Bez sociálneho významu tohto my spoločnosť nemôže existovať (a ignorovanie tejto skutočnosti vedie ľahko k anomáliám súčasného individualizmu). A hoci obsah inštitúcie my je premenlivý a náhodný, potreba vzťahovať sa k nej takou určite nie je. Tento vzťah či systém vzťahov, tak v zmysle idey, ako aj v zmysle konkrétnej obce, možno charakterizovať ako bytie pre seba.

Spoločnosť nie je živou bytosťou, nie je organizmom, nie je dušou. Je bytím pre seba. Vytvára svoj vlastný svet s osobitou senzitivitou a smerovaním. Bráni sa tým, že ochraňuje túto špecifickú povahu svojho bytia, svoj svet. Má svoje hranice, nielen geografické, ale predovšetkým imaginárne. Práve tie rozhodujú o tom, či sa idey, predstavy a typy správania prichádzajúce zvonka transformujú, interiorizujú, odvrhnú alebo v krajnom prípade sa ukážu ako smrteľné pre danú inštitúciu. Spoločnosť má svoje zábery a inštitútky, ktoré pracujú na jej zachovaní. Zmyslom idey zachovania spoločnosti je udržiavanie jej inštitúcií, ako aj celej inštitúcie spoločnosti. Idea zachovania

celku spoločnosti je neporovnateľne dôležitejšia ako pojem zachovania jednotlivcov, ktorí v nej žijú.

Prostredníctvom inštitúcií spoločnosť koordinuje aktivity ľudí a rôznych ľudských skupín v nej. František Novosád identifikuje „päť základných prostriedkov koordinácie ľudských činností. Sú to: empatia, hodnoty, moc, výmena, zmluva“ (NOVOSÁD, F. : Subjektivita a formy koordinácie. Filozofia, 2013, roč.68 (mimoriadne číslo 1), 170-174, s.171).

Všetky tieto formy vo svojom vzájomnom pôsobení, dynamizované pred-

tých obdobiach, nie však pravidelne, obmieňaná aj inými činiteľmi. Mezopotámske mestské štáty a kráľovstvá bojovali medzi sebou, expandovali a napokon sa zrútili alebo boli dobyté cudzincami. Podobný osud stihol Egypt v období faraónov. A potom prišli Médovia s Peržanmi a založili veľkú a mocnú ríšu. Ani jej nezmernosť im však nebola dost nezmerná, a tak pod vedením kráľa Kambýsa zaútočili na Egypt. Prečo na Egypt? Hérodotos hovorí, že Kambýs bol šialený (HÉRODOTOS: Dějiny aneb devět knih dějin nazvaných Mýsy.

saťročia za desaťročiami ubíhali v konfliktach na východnej hranici Byzancie. Napokon ku koncu 11. storočia sa na Západe objavujú pápeži, mnísi, šľachtici, rytieri, ktorí ohlasujú potrebu oslobodiť posvätné miesta kresťanov. Začali krížové výpravy. (Medzičasom Turci, vystriedali Arabov, ktorých si podrobili.) Na nasledujúcich deväť storočí sa Stredozemné more a Balkán stali premenlivými hranicami vojen medzi kresťanstvom a islamom. Čoskoro tieto vojny prestali mať čisto náboženský charakter, a zároveň sa tento ich charakter začal zneužívať na mocenské a ekonomické ciele. Svedčí o tom aliancia Františka I. s Turkami, neskôr, za Ľudovíta XIV., opäť aktívna spolupráca Francúzov s Turkami a do tretice účasť Francúzska a Británie v koalícii s Osmanskou ríšou v Krymskej vojne. No zahanbujúcou skutočnosťou je aj nepriama i priama podpora tureckej expanzie protestantmi, ktorým sa mohamedáni javili ako užitočný nástroj na likvidáciu nenávidenej katolíckej cirkvi a rovnako nenávidených, a takisto katolíckych Habsburgovcov. A tak ďalej.

Praha: Odeon. 1972, s.181), no nehovorí to o Dareiovi, ktorý viedol vojnové výpravy Peržanov proti Skýtom a neskôr proti Grékom. Čo viedlo Dareia k tomu, aby expandoval smerom na západ? Napokon sa mu to vypomstilo. A Gréci? Sotva zvíťazili nad Peržanmi, začali viesť medzi sebou vojny, ktoré trvali sto päťdesiat rokov. Nasleduje vyše desať rokov Alexandra Veľkého, po ňom štyridsať rokov vzájomných bojov diadochov, a ďalej Rimania s ich Impériom... A ešte ďalej Byzantská ríša... A je tu 7. storočie po Kristovi, a v ňom zvláštny úkaz - expanzia islamu.

Došlo tu k nečakanej explózií, no nielen náboženskej, ale aj k vojrovej, ktorá viedla ku konverzii a kolonizácii dobytých národov. Ani dnes, a najmä dnes by sme nemali zabúdať, že v 6. storočí ešte neboli Arabi v Egypte ani v severnej Afrike alebo v Mezopotámii či dokonca v Palestíne a Sýrii. No do polovice 8. storočia boli všetky tieto územia islamizované a poarabčené. Aké sú príčiny? Ekonomické? Mocenské? Nie. Prevažne išlo o „šírenie Prorokovej viery“. Teda o presadenie novej spoločenskej inštitúcie založenej na novom náboženstve, ktoré transformovalo kmeňové usporiadanie arabskej spoločnosti a vzniklo v nej dobytčím útokom (moslimovia však hovoria o božom poslaní). Vytrvalo to zopár storočí a napokon v 10. storočí zvolna ustúpilo. Obrovské arabsko-islamské impérium sa rozšpalo, stalo sa obeťou vlastných vnútorných škriepok a rozporov. No Byzantínci nezabudli a stále pociťovali právo na územia, ktoré ešte pred pár storočiami patrili im. De-

Analógická bola situácia v Juhoslávii v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Srbi hovorili, že bez Kosova Srbsko už nie Srbskom a že bosnianski moslimovia do „našej krajiny“ nepatria. Kosovo je naozaj historickým rodiskom Srbov, no v danej dobe už údajnú väčšinu jeho osídlenia tvoria albánski moslimovia. Bez ohľadu na to, Srbi tu boli dávno predtým. Počas dlhých vojnových storočí si každá spoločnosť vytvorila svoje my a v súlade s týmto my videla aj svoje dejiny. Zväčša dejiny imaginárne, niekedy fiktívne a vyfabrikované, v ktorých výklade sa vynecháva všetko, čo by mohlo urážať predstavy národa o sebe. Víťazstvá sú vychvalované, porážky minimalizované a pripisované rôznym zradám a nešťastným náhodám. V Juhoslávii sa ukázal priamo v akcii tento historický argument: Boli sme tu predtým, tak máme právo byť tu aj teraz a navždy; sme praví vlastníci tejto krajiny. A pomysli ešte tak na Palestínu a Izrael. A tak ďalej.

Historická argumentácia môže celkom ľahko vyústiť do vojny. Z týchto slepých uličiek by nás teoreticky mohol vyviesť princíp uplatnenia vôle spoločnosti, ktorá v danom čase obýva dané územie. Ak by sa však tento princíp mal aplikovať, bolo by treba akceptovať hranice v aktuálnom stave, tak, ako sú. A mocnosti by museli rešpektovať takto vyjadrenú vôľu ľudu. Ale ako by asi dopadlo ľudové referendum na Cypre, v krajinách bývalej Juhoslávie alebo aj v Čechách a na Slovensku dnes?

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Kresba: Andrej Mišanek

Už v prvom, úvodnom slove k tejto biblicko-jazykovej tematike sme poukázali na to, akých závažných chýb sa niekedy dopúšťajú prekladatelia Svätého písma, najmä keď okrem prvoradej požiadavky, akou je úcta k posvätnému textu, absentuje aj nevyhnutná miera relevantných znalostí, ktoré sú podmienkou na to, aby sa prekladateľ čo najtesnejšie mohol priblížiť k Bohom inšpirovanej idej prekladaného textu Svätého písma. Preto tak, ako u každého pravého kresťana by mala platiť hlboko vštepená zásada žiť a cítiť s Cirkvou ako s Mystickým telom Kristovým, ktoré je subjektom Bohoľudskej podstaty, s takou požiadavkou úcty by mal aj prekladateľ pristupovať k posvätnosti textu Svätého písma ako analogicky totožnému Bohoľudskému objektu. Z tohto hľadiska najlepšie pochopíme aj dôvod, prečo známa „svätica s ružami“ a Učiteľka Cirkvi - Terézia z Lisieux, chcela sa pustiť i do štúdia gréčtiny a latinčiny, aby si sama mohla preložiť niektoré pasáže Svätého písma, s úmyslom čím zodpovednejšie sa priblížiť k podstate tejto Bohom inšpirovanej idej Písma, v čom jej zabránila predčasná smrť.

Preto aj my pokladáme za užitočné poukazovať na prípady, ktoré by mohli v tomto ohľade potvrdzovať nedostatky, aké znepokojovali aj citovanú sväticu. A nejde len o nedostatky v poznani jazyka či neodmysliteľných skutočností, ktoré s obsahom prekladaného textu podstatne súvisia, ale naučiť sa tieto súvislosti dostatočným meditatívnym tréningom aj objavovať!

Naše vstupné úvahy metodologicky sme sa rozhodli zameriavať na principiálne otázky, ako je predovšetkým nerešpektovanie či prehliadanie obrovskej homonymity latinského jazyka, v súvislosti s čím poukazujeme na to, ako sa to negatívne odráža na správnosti prekladu textu, a to počnúc od prípadov, spôsobujúcich len tzv. stylistické kliše, ktoré sémantiku textu síce celkom nedeformujú, ale bránia jeho jadrovejšiemu uplatneniu. Poukázali sme na to už v článku „reflexii“ č. 1:

„Iustorum autem animae in manu Dei sunt...“ a uviedli sme tieto chybné preklady: „Ale duše spravodlivých jsou v Boží ruce...“/„Duše spravodlivých sú však v Božích rukách...“. Tu sme poukázali na to, že lat. slovo autem sa okrem najčastejšieho používania vo funkcii spojky: ale, však, lež používa aj vo funkcii príslovkovej častice: ďalej, naďalej, stále. Potom veta s takouto časticou nadobúda oveľa konkrétnejší zmysel: Duše spravodlivých sú stále v Božej ruke...!

No potreba mať na pamäti veľkú homonymitu latinskej lexiky sa najpodstatnejšie ukáže vo vete, ktorú sme si pre náš cieľ vybrali z Evanjelia sv. Jána: „Vos amici mei estis, si feceritis, quae

ego praecipio vobis. Iam non dicam vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis.

„Vy ste moji priatelia, ak robíte, čo vám prikazujem. Už vás nenazývam sluhami, lebo sluha nevie, čo robí jeho pán. Nazval som vás priateľmi, pretože som vám oznámil všetko, čo som počul od svojho Otca“ (Jn 15, 15). - Problémom sa v tejto vete stalo slovko

JURAJ CHOVAN REHÁK

Biblicko-jazykové reflexie (3)

iam s významom už, lebo prekladatelia i tu prehliadli niekoľko homonymných vlastností tohto slova, čo podstatne narušilo správne znenie tejto citovanej vety Svätého písma, ktoré sme tiež vybrali z vydání SSV a v Ríme.

Slovko iam pred zápornou časticou ne môže zdôrazňovať buď zreteľ časový, alebo záporový. Ten prvý by mohol platiť v prípade, ak by Spasiteľ svojich učeníkov v minulosti sluhami skutočne nazýval! To však neprichodí do úvahy, lebo sám o sebe povedal, že neprišiel na svet, aby sa mu slúžilo, ale aby on sám slúžil! Slovko iam tu teda môže vyjadrovať už len zdôraznený zápor. Preto začiatok druhej citovanej vety „Už vás nenazývam sluhami“, mal správne znieť: Vôbec vás nenazývam sluhami! No ani po takejto úprave v citovanej vete ešte nie je všetko v poriadku, lebo prekladatelia nepresne preložili aj slovo facere (robiť) v nasledujúcom Spasiteľovom zdôvodnení, že „sluha nevie, čo robí jeho pán“.

Prehliadli totiž, že toto sloveso nie je použité v oznamovacom (indikatívnom) tvare „facit“, ale v konjunktívnom, teda v podmieňovacom spôsobe „faciat“. Tým táto veta dostáva konkrétnejší zmysel: že sluha nevie, čo by mal (v pláne) robiť jeho pán, ale nie, že „sluha nevie, čo robí jeho pán“! Preto preklad tejto pasáže z citovaného evanjelia by mal mať takúto podobu:

Vy ste moji priatelia, ak robíte, čo vám prikazujem. Tým vás vôbec nepokladám za sluhy, lebo sluha nevie, čo by chcel robiť jeho pán. No ja som vás nazval priateľmi preto, že aj vám som oznámil všetko, čo som počul od svojho Otca.

Okypťene preložený zmysel latinského znenia vety quia servus nescit, quid faciat dominus eius (že sluha nevie, čo robí jeho pán“ ne-

korešponduje celkom ani s obsahom nasledujúcej vety, lebo nemá na ňu dostatočnú logickú nadväznosť, akoby sluha vôbec nemal možnosť aj sám sa dozvedieť, čo robí alebo robieva jeho pán (keď sa s ním denne stretáva). Lebo iná je situácia, ktorá sa týka dostupne overiteľnej veci, a iná, ak ide o pracovný plán! Takto prekladatelia svoju chybu pripísali aj na vrub svätopisca, ale nevyznelo by to pozitívne ani pre revízora správnosti tohto prekladu do latinčiny (a to by

máme kráľa, iba cisára! Tak im ho teda vydal, aby ho ukrižovali“ (Jn 19, 15).

Slovenskí prekladatelia si nedali záležať na dôslednom zachovaní štruktúry týchto hutných vetných konštrukcií latinského textu, preto im unikla i nie bezvýznamná gnómičnosť latinského textu, keď prízvuk slovesa dicit (hovorí) preložili akoby z pomyselného tvaru perfekta t.j. dixit (povedal), a prízvuk slovesa responderunt (odpovedajú), akoby

možné dedukovať, že ani latinskú spojku nisi, by nechápali len ako synonymum odporovacej spojky ale, pretože spojka nisi homonymne obsahuje aj jej pripúšťaciu alternatívu, vo význame: iba ak, len ak.. Židia však odpovedali v hebrejčine. No aj Židia by totiž boli vedeli, že latinská spojka nisi je zložená z dvoch častí: ni (nič) a si (ak). Použitá je neskôr aj v starokresťanskom etickom postuláte: de mortuis nil, ni si bene (o mŕtvych nič, len ak dobre) - Odpoveď veľkňazov mohla teda utajovať i takéto pomyselné jadro: Nemáme vládu (toho skutočného), iba (ak to už musí byť) - len cisára!

Možno vysloviť poľutovanie, že slovenský preklad uvedenej pasáže vyznel dosť nejasne a sterilne, a preto k oficiálnemu prekladu citovaného textu dovoľujeme si predložiť návrh takejto korektúry:

Pilát hovorí Židom: Hľa, váš vládár. No oni kričali: Preč s ním, preč! Ukrižuj ho. Pilát Židom hovorí: Vládára vášho mám ukrižovať? - Ale odpovedajú veľkňazi: Nemáme vládu, iba ak cisára! Vtedy im ho vydal, aby ho ukrižovali.“

Pomýlená zámena Spasiteľovho označovania ako kráľa, nie vládu, v našej súčasnosti ahistoricky, napokon aj so sémantickou alogickosťou prenášaná zo začiatku 9. stor. do začiatku prvého, zreteľne vystúpi z textu Matúšovho Evanjelia, kde sa opisuje situácia, ako sa Židia posmievali Kristovi, visiacemu na križi, nad ktorého hlavu Pilát dal prubit' latinský nápis: Hic est Iesus rex Iudaeorum: Toto je Ježiš, vládár Židov (Mt 27, 37). Ale Židia uštipačne reagovali práve na tento pojem vládu, resp. mocnára: „Iných zachraňoval, no seba samého zachrániť nemôže“, lebo nevládze (27, 42), dávajúc tak do jasného protikladu bezmocnosť mocnára, nie však kráľa, ktorého charakteristika by sa tu skôr viazala na honosnosť pojmu, než na chápanie skutočnej vládskej moci! No v úryvku citovaného textu slovenského prekladu, kde došlo k tejto chybnéj zámene pojmov vládu a kráľa, sa jasná protirečivosť tejto golgotskej drámy veľmi zredukovala.

Preto tu vystupuje aj logická požiadavka, vedieť rozlišovať medzi časovým a nadčasovým pojmom mena kráľ. Lebo tento pojem na správnom mieste, stal sa aj veľkým obohatením nášho liturgického jazyka. Veď v slovenčine, a všade tam, kde sa toto slovo dostalo do základného slovného fondu, práve zo spojenia takéhoto nadčasového chápania mena kráľ s pojmom Krista mohli vzniknúť aj tie nádherné atribúty Božieho kráľovstva ako Kráľovstva pravdy a života, milosti a svätosti, Kráľovstva spravodlivosti, lásky a pokoja, vložených do svätodušnej prefácie a denne si ich pripomínajúc v základnej kresťanskej modlitbe Otčenáš!

išlo aj na účet sv. Hieronyma, slovenského svätca z Dalmácie a vynikajúceho znalca latinčiny).

Napokon, takéto nerešpektovanie originálu, horribile dictu, negatívne by sa dotklo i samého Spasiteľa, lebo evanjelista Ján jeho uvádza ako autora tejto výpovede!

A preto do kontextu našich východiskových a koncepčných pripomienok k prekladom Svätého písma zapadajú i nasledujúce texty, prevzaté od evanjelistov sv. Jána a sv. Matúša. Ich obsah nás uvádza do situácie, keď po skončení Spasiteľovej Križovej cesty nasledovalo vyvrcholenie drámy jeho verejného účinkovania, ktoré sa začalo krstom v Jordáne, kde on, hoci bez hriechu, solidarizoval sa s hriešnikmi, ale na Golgote hrozou smrťou na križi skončil svoje verejné účinkovanie už ako najväčší hriešnik, ba zločinec!

Tomuto krutému divadlu predchádzal súd v úradnej budove v rímskeho miestodržiteľa Piláta.

Latinská správa o priebehu tohto súdu je písaná úsečným štýlom rýchleho záznamu, pričom svätopisec alebo jeho prekladateľ do latinčiny použil aj tzv. gnómičský prezent, v tomto prípade iste nie ako umelecké ozvláštnenie štýlu správy, ako sa to zaužívalo v súčasnej literárnej praxi, ale ako mimoriadne aktuálnu potrebu prenosu deja tejto neslýchanej historickej udalosti až do trvalej prítomnosti všetkých čias:

„Pilatus dicit Iudeis: Ecce rex vester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem, nisi Caesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur“:

„Pilát povedal Židom: Hľa, váš kráľ!“ Ale oni kričali: Preč s ním! Preč s ním! Ukrižuj ho! Pilát im povedal: Vášho kráľa mám ukrižovať? Veľkňazi odpovedali: Ne-

prekladali z tvaru imperfekta t.j. respondebantur (odpovedali). Zanjak i dôležitý vetný prízvuk, založený na inverznej pozícii podmetu veľkňazi: Responderunt pontifices, no ktorý prekladatelia nerešpektovali, a text preložili akoby z latinského: Pontifices responderunt, kde podmet veľkňazi (pontifices) svojvoľne presunuli na neakcentovanú pozíciu, hoci práve ich účasť v tomto súdnom procese bola určujúca.

Preto aj odpovede na Pilátovu otázku: Vášho kráľa mám ukrižovať? rozhodla sa chopiť zrejme tá najprefikanejšia časť židovského národa, ako boli práve veľkňazi, farizeji a zákonníci! Prefikaná mohla teda byť aj ich odpoveď: Nemáme kráľa, iba cisára! - No ak chceme urobiť presnú analýzu tohto textu, musíme urobiť základnú revíziu pojmu kráľ, ktorý sa sem historicky nenáležite, a teda aj alogicky vlúdil. Pilát totiž túto otázku nemohol položiť Židom s použitím pojmu kráľ, ktorý sa objavil až o 800 rokov neskôr, po smrti posledného z rímskych cisárov, teda Karola Veľkého s pôvodným označením Karl der Grosse, z ktorého mena Karl prešmyčkou na „kral“ vzniklo aj toto novodobé pomenovanie vládskej funkcie.

Pilát mohol teda použiť iba latinské slovo „rex“, a to v pôvodnom význame tohto slova, t.j. vládár alebo vládca, a preto i veľkňazi mohli odpovedať: Non habemus regem, nisi Casarem - Nemáme vládu, len ak cisára! Lebo pod pojmom vtedajšieho židovského vládu veľkňazi mohli mať na mysli len spoločenské ozvláštnenie postavenia jeho nositeľa, teda bez moci, akým bol aj Herodes. Skutočného vládu by sa Židia neboli len tak ľahko zriekli, akoby sa to dalo vyčítať zo slovenského prekladu tejto výpovede veľkňazov, ba na základe potenciálnej špekulatívnosti veľkňazov by bolo

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

III.

Práve v 17. storočí sa slobodomurárstvo snažilo určiť svoje korene a nájsť prvé svedectvá o štruktúre, ktorá sa dochovala až do dnešných dní. Preto si slobodomurárski spisovatelia a historici podrobne našťudovali udalosti 17. storočia, snažiac sa vypátrať vývoj zväčšujúcej sa siete lóží, ukotviť proces vznikania nových rituálov a tiež vypátrať účasť významných osobností na tomto procese.

Treba pripomenúť fakt, že v období pred občianskou vojnou v Anglicku a protektorátom O. Cromwella bolo slobodomurárstvo tesne späté s rozenkrucciánmi. V čase Tridsaťročnej vojny sa Veľká Británia stala pevnou baštou bezpečnosti a útočiskom protestantov. V Haagu našli prístrešie falckgróf Fridrich Rýnsky s manželkou Alžbetou, dcérou Jakuba I., ktorí boli vyhnaní z Heidelbergu. Tu založili nový rozenkrucciánsky dvor, o ktorý sa usilovali aj všetci nemeckí exulanti v Anglicku.

Keď sa v Anglicku rozpútala občianska vojna a popravili kráľa, k moci sa dostal krutý protektor Cromwell. Anglicku nehrozilo ustanovenie hegemonie katolicizmu, narazila však na inú fanatickú, nekompromisnú a prísnu formu náboženskej kontroly. Za týchto okolností slobodomurárstvo so svojim širokým spektrom netradičných religióznych, filozofických a vedeckých záujmov stálo v tieni a nik sa ho nedotýkal.

Následne slobodomurári neustále zdôrazňovali, že od samého začiatku boli apolitickí. To však nezodpovedalo pravde. V 17. - 18. storočí slobodomurárstvo pôsobilo ako politické hnutie. Svojimi koreňmi sa dotýkali rodov a cechov, ktoré oddávna prisahali vernosť Stuartovskej monarchii v Anglicku. Do Anglicka sa dostalo slobodomurárstvo zo Škótska za pomoci škótskeho kráľa Jakuba I., ktorý bol údajne členom slobodomurárskej lóže. Staré „charty Sinclaira“ otvorene priznávajú ochranu a záštitu, ktorú slobodomurárom zabezpečovala koruna. V dokumente z polovice 19. storočia sa od slobodomurárov požadovalo zachovať vernosť kráľovi a oznámiť všetky prípady zrad a klamstva.

Na pozadí udalostí roku 1641, keď škótska armáda okupovala New Castle, sa udiala ešte jedna udalosť, ktorú slobodomurári považujú za prevratný bod svojich dejín. Je to prvé dokumentárne podložené zasvätenie do slobodomurárstva na pôde Anglicka. 20. mája 1641 bol sir Robert Moray v New Castle či v jeho okolí prijatý do starej lóže v Edinburgu. To všetko svedčí o fakte, že samotná lóža a akýsi systém lóží už v tom čase existoval. Generál Alexander Hamilton, prítomný na akte zasvätenia Moraya, bol o rok neskôr sám prijatý do lóže. Predsa sa však všeobecne tvrdí, že Moray bol „prvým plnohodnotným slobodomurárom“. Ak by to aj nebola pravda, jeho zasvätenie bolo dostatočne vážnou udalosťou, aby upútalo pozornosť vedcov a vyneslo slobodomurárstvo z temnoty na svetlo.

Po poprave Karla I. sa Moray nachádzal vo Francúzsku a bol dôverníkom budúceho kráľa Karla II. a jeho brat, sir William Moray Dregghorn sa stal „vedúcim“, teda majstrom praktikujuúcich slobodomurárov na dvore nového kráľa. Samotný Moray sa vrátil do Anglicka, kde udržoval kontakt so škótskou vetvou rodu Hamiltonovcov. Zakladal anglickú Kráľovskú spoločnosť a nebol len jej vedúcou silou, ale i „dušou“.

Prečo sa v tej dobe rozšírilo slobodomurárstvo najmä v Anglicku? Už dávnejšie sme poukázali na fakt, že Anglicko bolo v 17. storočí útočiskom pro-

testantizmu, ktorý vo svojej sile bojoval proti Rímsko-katolíckej cirkvi. Korunou tohto procesu bola Tridsaťročná vojna. Každý, kto neuznával katolicizmus, vzhladal na Anglicko ako na zem zaslúbenú a na svoju záchranu. Len v Anglicku mohlo vzniknúť slobodomurárstvo, ktoré živilo blahodarné prostredie neviery. Práve v Anglicku sa mohlo slobodomurárstvo rozvinúť v prostredí všeobecného voľnomyšlienkarstva oproti oficiálnej doktrine Katolíckej cirkvi.

Obdobie rokov 1660-1688 by bolo možné nazvať zlatým vekom slobodomurárstva v Anglicku a Škótsku. Možno ešte viac než anglikánska cirkev sa už potvrdilo ako zjednocujúca sila anglickej spoločnosti. Slobodomurár-

MERAB SURGULADZE

Revolúcia alebo?

stvo už zabezpečovalo existenciu „demokratického“ fóra, v ktorom sa mohli združovať kráľ i bedár, aristokrat i cechmajster, intelektuál i remeselník a v bezpečí lóže preberať predmety spoločného záujmu. Ako to len pripomína neverejné stranice komunitické schôdze! Práve tu sa začínajú objavovať idey o prestavbe sveta a stavbe novej spoločnosti celosvetového bratstva a rovnosti, o stavbe „chrámu humanizmu“ - jednotného náboženstva pre celé ľudstvo, o jednotnej vláde na celej planéte. Práve vtedy sa pozornosť slobodomurárov obrátila na Ameriku, ktorá sa mala stať dejiskom veľkého experimentu - založenia jediného svetového štátu. Tak sa postupne zo stredovekých gíld stala skutočná forma tajnej kastrovej organizácie, „špekulatívne slobodomurárstvo“.

Slobodomurári sa usilovali o centralizáciu. Preto 24. júna 1717 vznikla Veľká anglická lóža. Najprv do nej patrili štyri lóže a už o 15 rokov sa „Veľká lóža“ stala centrom celého anglického slobodomurárstva (roku 1733 v Anglicku pôsobilo už 126 lóží). A ešte o tridsať rokov neskôr sa pod názvom „Veľká materská lóža slobodných kamenárov“ udialo zjednotenie všetkých slobodomurárov na našej planéte. Potom čo sa veľmajstrom veľkolóže stal jeden z najbohatších anglických členov, vojvoda Montague, slobodomurárske lóže si získali spoločenské uznanie a stali sa takmer dvornými.

Roku 1737 veľmajster John Theophilus Desaguliers prijal do lóže waleského princa a následne do tejto organizácie vstúpili takmer všetci. Veľkolóža prenikla do celej anglickej spoločnosti a jej ideológia i do anglického myslenia. Myšlienkami všeobecného bratstva presahujúceho národné hranice slobodomurárstvo zapôsobil na veľkých reformátorov 18. storočia, medzi ktorých patrili napr. D. Hume, F. Voltaire, D. Diderot, Ch. Montesquieu a J. J. Rousseau a ich nasledovníkmi v budúcich Spojených štátoch amerických.

Ťsúdenie akýchkoľvek nábožen-

ských a politických predsudkov v Anglicku v tom čase pomáhalo rozvoju znášanlivosti. To urobilo veľký dojem na zahraničných hostí ako napr. na Voltaira, ktorý neskôr taktiež vstúpil do lóže. Súdobú anglickú spoločnosť považoval za vzor, o ktorý sa má usilovať celá európska civilizácia. Antisemitizmus bol v Anglicku odsúdený väčší než v iných krajinách a židia tam vstupovali do lóží a zúčastňovali sa politického i spoločenského života, čo bolo predtým zakázané.

Rastúca stredná trieda dostala viac možností, čo bolo veľkým impulzom pre rozvoj Británie, vyzdvihnúc ju tak na prvé miesto priemyselného i obchodného rozvoja. Dobrodejná činnosť umožňovala rozšírenie nových ideí o

občianskej spoločnosti. Možno dokonca potvrdiť, že jednota lóží spolu s príklonom k tradíciám stredovekých gíld bola predzvesťou mnohých čít trade-unionizmu.

Anglické slobodomurárstvo pred-

slobodomurári ako napr. markíz de Lafayette, podieľajúci sa i na americkej revolúcii, Philippe Égalité či G. J. Danton. Neskôr na scénu vystúpil Napoleon I., ktorý takmer založil svoje európske impérium a ktorý taktiež podporoval slobodomurárov.

Duch a idey slobodomurárstva sa rozšírili aj do anglických kolónií v Severnej Amerike, kde zohrali kľúčovú rolu pri vzniku USA. Forma slobodomurárstva rozširovaná Veľkolóžou nahradila jeho predošlú formu. Pritom práve táto forma sa stala jedným z najvplyvnejších javov storočia, ktoré často v jeho plnej vážnosti nedoceňujú ani mnohí historici sveta.

O vzniku slobodomurárstva v Amerike existuje viacero mýtov a le-

rárskych lóží“. Samotný Franklin sa stal slobodomurárom roku 1731 a roku 1734 bol menovaný za veľmajstra provincie Pensylvánia. Vtedy vydal aj prvú slobodomurársku knihu v Amerike - „Ústavu“ Andersona. Zároveň bola založená vo Philadelphii prvá americká lóža.

Prvá oficiálna splnomocnená lóža v Amerike bola bostonská lóža Svätého Jána, založená roku 1733, ktorá dostala patent od anglickej veľkolóže. V tom čase už v Massachusetts existovala zástupnícka provinciálna veľkolóža, ktorej magistrom sa stal Henry Price. Jeho pomocníkom bol Andrew Belcher, syn Jonathana Belchera, ktorý bol prijatý do anglickej lóže roku 1704. V rokoch 1733-1737 anglická veľkolóža vydala patenty veľkolóžam pre Massachusetts, New York, Pensylvániu a Južnú Karolínu.

Dielo bolo načaté. Úplnému rozšíreniu slobodomurárstva však bránil francúzsky a španielsky vplyv v Amerike. Bolo nutné rozšíriť svoju vládu na celý kontinent a z územi vytláčiť indiánov. Ako sme už spomenuli, francúzsky kráľ vydal v 30. rokoch 17. storočia zákaz vstupovania do slobodomurárskych lóží, v dôsledku čoho roku 1789 padla monarchia. Vatikán sa taktiež obával osídľovania novej filozoficko-etické alternatívy k Cirkvi. Proti kráľovi ako nepriateľovi slobodomurárov bol zavedený tzv. „stupeň pomsty“ alebo „kadoš“. Údajne tak aj jeho predkovia boli vinní za smrť veľmajstra templárov Jacquesa de Molaya (nie je však jasné, akú väzbu mohli mať slobodomurári na templárov). Slobodomurári však dosiahli svoje a stali sa hybnou silou udalostí roku 1789.

Na to, aby sa zbavili francúzskeho vplyvu v Severnej Amerike, bolo potrebné vojenské zjednotenie anglických kolónií. A tak dochádza k bezprecedentnému prípadu - v britskej armáde sa otvárajú vojenské lóže! Plukové lóže mali následne na armádu i celú históriu USA veľký vplyv. Boli mobilné, prenášali svoje regálie i výzbroj v truhliciach spolu s plukovými praporemi, striebrom a ďalšími čisto vojenskými nástrojmi. Veliteľ pluku vystupoval často ako prvý majster lóže. Plukové lóže predstavovali v prvom rade komunikačný kanál na výmenu informácií. Takisto ako občianske lóže zjednocovali ľudí rôzneho pôvodu z rôznych sociálnych vrstiev, tak i vojenské lóže zjednocovali kvôli spoločnému cieľu dôstojníkov i rádových vojakov, podriadených i veliteľov. Mladí energickí vojaci tak dostali možnosť postupu neľadiac na ich sociálny pôvod. To pripomína partajnú, politickú štruktúru v komunistickej armádach. Prvá lóža britskej armády bola organizovaná v Prvom pechotnom pluku (neskôr Kráľovský škótsky pluk) roku 1732. Roku 1735 už bolo podobných lóží päť a roku 1755 dvadsaťdeväť. Jednotkami s vlastnými lóžami boli napr. Kráľovské northumberlandské strely, Kráľovské škótske strely či Dorsetský pluk...

Zároveň slobodomurárstvo upevnilo svoje pozície vo vyšších vojenských transportoch armády a štátneho aparátu. Mnohé známe osobnosti tej doby boli slobodomurármi, napr. mladší syn kráľa Juraja II. vojvoda Cumberland. To isté možno povedať aj o generálovi sirovi Johnovi Ligonierovi, najznámejšom britskom bojovníkovi v 40. rokoch 18. storočia. Medzi podriadenými Ligoniera bol i lord Jeffery Amherst, ktorý sa stal najvýznamnejším britským plukovníkom tej doby. Roku 1756 sa stal podplukovníkom 15. pešieho pluku, kde riadil i plukovú lóžu. Potom ho menovali za veliteľa 3. pešieho pluku zvaného „byvoli“ a 60. pešieho pluku (neskôr Kráľovské strely).

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Pápežská bula In eminenti apostolatus specula pápeža Klimenta XII. z roku 1738 zakazujúca pod hrozbou exkomunikácie slobodomurárstvo

stavuje vo všetkých ohľadoch akúsi zväzujúcu reťaz zjednocujúcu tkanivo 18. storočia. Angličania žijúci v Paríži roku 1725 založili prvú lóžu, ktorá až 3. apríla 1732 dostala od londýnskej veľkolóže stanov. Keď to preniklo na verejnosť, vo Francúzsku vydali kráľovský zákaz spolčovania sa s frankomasonmi, s ohľadom na členstvo známych a vplyvných osôb však nebol vydaný všeobecný zákaz tejto tajnej organizácie. Bula z 28. apríla 1738, ktorou pápež Kliment XII. pod hrozbou anatómy slobodomurárstvo zakázal, nemala nijaký vplyv, keď parlament odmietol podporiť tento prostriedok zastrašovania.

Výsledkom toho bola revolúcia roku 1789, ktorú pripravovali i známi

giend, než presných faktov. Údajne sa istá forma slobodomurárstva objavila v Novom svete ešte roku 1607 počas osídľovania mesta Jamestown a bola založená i vo Virgíni, snažiac sa založiť akúsi ideálnu spoločnosť, opísanú v diele Francisca Bacona Nová Atlantída. Rozenkrucciáni na začiatku 17. storočia rozpoznali potenciál Ameriky na uskutočnenie ich plánov. Tomu rozumeli i členovia „Neviditeľného college“, ktoré bolo neskôr premenované na Kráľovskú akadémiu. Ich idey si prekliensli cestu do Ameriky. Transplantácii slobodomurárstva do Nového sveta sa nedalo vyhnúť a nikto nemohol vtedy predvídať, aké to bude mať neskôr dôsledky.

Podľa zdokumentovaných faktov bol prvým slobodomurárom na novom kontinente John Skene. Jeho meno sa nachádzalo v spise bratov aberdeenskej lóže v rokoch 1670. Roku 1682 emigroval do Ameriky. Usadil sa v New Jersey, kde sa stal zástupcom starostu. Prvým americkým usadlíkom v lóži bol Jonathan Belcher, ktorý v čase návštevy Anglicka roku 1704 vstúpil do lóže. Po návrate do Ameriky sa stal úspešným obchodníkom a roku 1730 bol menovaný za gubernátora Massachusetts a New Hamiltona.

V tom čase sa už slobodomurárstvo v kolóniách postavilo na nohy a aktívnu účasť pri jeho rozširovaní prebral Belcherov syn. Existovalo mnoho ľudí, ktorí prichádzali do kolónií ako členovia lóží alebo sa nimi stali pri návšteve Anglicka. Roku 1719 sa dokonca spomína loď „Mason“ sprostredkujúca pobrežné plavby do Ameriky. Do konca 20. rokov 18. storočia o lóžach na novom kontinente nemáme zmienky. Až 8. decembra 1730 sa v Pensylvánskej novinách Benjamína Franklina spomína prvá zmienka o slobodomurárstve v Severnej Amerike. Vo Franklinovom článku o všeobecnom opise slobodomurárstva je uvedené: „v tejto provincii sa objavilo niekoľko slobodomu-